

ÖRNEKLERLE FİNANSAL OKURYAZARLIK

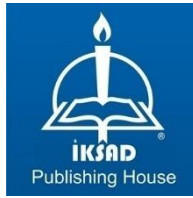
Öğr. Gör. Naim Çağlar DİRİ
Öğr. Gör. Sertaç ARI

ÖRNEKLERLE FİNANSAL OKURYAZARLIK

Öğr. Gör. Naim Çağlar DİRİ¹

Öğr. Gör. Sertaç ARI²

¹Selçuk Üniversitesi, Karapınar Aydoğanlar Meslek Yüksekokulu, Konya, Türkiye, caglardiri@selcuk.edu.tr

²Selçuk Üniversitesi, Karapınar Aydoğanlar Meslek Yüksekokulu, Konya, Türkiye, sertacari@selcuk.edu.tr

Copyright © 2020 by iksad publishing house
All rights reserved. No part of this publication may be reproduced,
distributed or transmitted in any form or by
any means, including photocopying, recording or other electronic or
mechanical methods, without the prior written permission of the publisher,
except in the case of
brief quotations embodied in critical reviews and certain other
noncommercial uses permitted by copyright law. Institution of Economic
Development and Social
Researches Publications®
(The Licence Number of Publicator: 2014/31220)
TURKEY TR: +90 342 606 06 75
USA: +1 631 685 0 853
E mail: iksadyayinevi@gmail.com
www.iksadyayinevi.com

It is responsibility of the author to abide by the publishing ethics rules.
Iksad Publications – 2020©

ISBN: 978-625-7687-61-4
Cover Design: Ibrahim KAYA
December / 2020
Ankara / Turkey
Size = 16 x 24 cm

ÖNSÖZ

Finansal Okuryazarlık gün geçtikçe kişiler, toplumlar ve şirketler tarafından önemsenen bir kavram haline gelmektedir. Yatırım yaparken, borçlanırken, yani finansal planlama yapılan her aşamada finansal okuryazar olmak en gerekli şartlardandır. Bu çalışmanın birinci bölümünde Finansal Okuryazarlık kavramının tanımı, önemi, özellikleri, ölçülmesi, kapsamı gibi temel bilgilere yer verilmiştir. İkinci bölümde enflasyon, deflasyon, işsizlik, işgücü, stagflasyon, büyüme, faiz gibi temel ekonomi terimlerinden bahsedilmiştir. Üçüncü bölümde ise yatırım araçları hakkında bilgi verilerek bunlarla ilgili örneklere yer verilmiştir. Döviz, altın ve bazı hisse senetlerindeki fiyat değişimleri TL ve \$ cinsinden incelenmiş ve bazı sonuçlar çıkarılmaya çalışılmıştır.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
GİRİŞ.....	5
1.Finansal Okurazarlık Kavramı.....	7
1.1.Finansal Okuryazarlık Tanımları.....	7
1.2.Finansal Okuryazarlığın Kapsamı ve Bileşenleri	9
1.3.Finansal Okuryazarlığın Önemi ve Geliştirilmesi	10
1.4.Finansal Okuryazarlığın Ölçülmesi	12
1.5.Finansal Okuryazarlığın Özellikleri	12
2.Finansal Okuryazarlıkla İlgili Bazı Kavramlar	13
2.1.Enflasyon.....	13
2.1.1.Enflasyon Çeşitleri.....	31
2.2.Deflasyon ve Stagflasyon	34
2.3.İstihdam	34
2.4.İşgücü.....	35
2.5.İşsizlik.....	35
2.5.1.İşsizlik Türleri.....	36
2.6.Ekonomik Büyüme	37
2.7.Faiz ve Faiz Oranı.....	38
2.8.Borç ve Kredi.....	38
2.9.Yatırım ve Yatırım Araçları.....	39
3.Örneklerle Finansal Okuryazarlık	40
3.1.Döviz, Endeks, Altın ve Hisse Senedi İncelemeleri	40
3.1.1.ABD Doları (USDTRY)	41
3.1.2.Euro (EURTRY)	42
3.1.3.BIST100 Endeksi	43
3.1.4.Türk Hava Yolları Anonim Ortaklığı (THYAO).....	48
3.1.5.Aselsan Elektronik San. Tic. A.Ş. (ASELS).....	52
3.1.6.Turkcell İletişim Hizmetleri A.Ş. (TCELL).....	57
3.1.7.Halk Bankası (HALKB)	60
3.1.8.Ons Altın ve Gram Altın (XAUUSD / XAUTRYG).....	64
3.1.9.RTA Laboratuvar Biyolojik Ürünler İlaç ve Makine San. Tic. A.Ş. (RTALB)	71

3.1.10.Taze Kuru Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş. (TKURU)	72
3.1.11.Doğan Şirketler Grubu Holding A.Ş. (DOHOL)	74
3.1.12.Turcas Petrol A.Ş. (TRCAS)	76
3.1.13.İpek Doğal Enerji Kaynakları Araştırma ve Üretim A.Ş. 79	
3.1.14.Türk Telekomünikasyon A.Ş. (TTKOM)	80
3.1.15.Petkim Petrokimya Holding A.Ş. (PETKM)	81
3.1.16.Tüpraş - Türkiye Petrol Rafineri A.Ş. (TUPRS).....	83
3.1.17.Tofaş Türk Otomobil Fabrikası A.Ş. (TOASO)	85
3.1.18.Karsan Otomotiv Sanayii ve Ticaret A.Ş. (KARSN)	87
3.1.19.Zorlu Enerji Elektrik Üretim A.Ş. (ZOREN).....	88
3.1.20.Vestel Elektronik Sanayi ve Ticaret A.Ş. (VESTL)	90
3.1.21.Arçelik A.Ş. (ARCLK)	92
3.1.22.Koç Holding A.Ş. (KCHOL)	93
3.1.23.Hacı Ömer Sabancı Holding A.Ş. (SAHOL)	95
3.1.24.Ege Endüstri Ticaret ve A.Ş. (EGEEN).....	97
3.1.25.Esenboğa Elektrik Üretim A.Ş. (ESEN)	98
3.1.26.Bayrak EBT Taban San. ve Tic. A.Ş. (BAYRK).....	99
3.2.Borsa İstanbul'da İşlem Gören Şirketler	100
4.SONUÇ	117
KAYNAKÇA	121

GİRİŞ

Finansal Okuryazarlık, önemi her geçen gün daha da artan bir kavramdır. Toplumun finansal okuryazarlık seviyesinin yüksek olması, bireylerin finansal bilgilerinin seviyesine bağlıdır. Dünyada ticaretin var olduğu en eski zamanlardan beri, finansal okuryazarlık kavramının da var olduğunu söylemek yanlış bir ifade olmaz. Takas yönteminin kullanıldığı eski çağlarda finansal okuryazarlık seviyesinin önemi, elbette günümüzde olduğu kadar büyük değildi. Ancak, elinde bulunan bir hayvanı, bir kıyafetle ya da başka bir malzemeyle değiştirmek isteyen bir kişinin de “aldanmamak” için belli bir seviyede finansal okuryazarlık bilgisi olmalıydı.

Takas yönteminden ilk paranın basılmasına, ticaretin uluslararası boyutlara ulaşmasından banknot kullanımının artmasına, kredi kartlarının kullanımından telefon bankacılığının yaygınlaşmasına, temassız ödemelerden blockchain teknolojisinin gelişmesine kadar konunun ekonomi olduğu her aşamada finansal okuryazarlık kavramı hep var olmuştur.

Bazı kavramların popülaritesi belli bir zaman devam eder, geçen zaman ve gelişen teknoloji bu popülariteyi azaltır ya da tamamen bitirir. Finansal Okuryazarlık böyle bir kavram değildir; aksine yıllar geçtikçe değeri daha da anlaşılacak ve “popülaritesi artacak” bir kavramdır. İnsanoğlu var olmak için çalıştıkça, kazandığı parayı ihtiyaçları için harcadıkça, harcamalarının sonucunda kalan parasını tasarruf ettikçe ya da kazandığı paradan daha çok harcayıp

borçlandıkça farkında olarak ya da olmayarak finansal okuryazarlık kavramıyla iç içe olacaktır.

Gelecekte kripto paraların devletler tarafından kabul edilmesi, blockchain teknolojisinin daha da gelişmesi, bankacılık sistemindeki yenilikler para sisteminde köklü değişimlerin olacağına habercisidir. Bu köklü değişimlerin sonrasında finansal okuryazarlık seviyesi günümüzdekinden daha da önemli hale gelecektir.

Bu çalışmada en temel düzeyde finansal okuryazarlık hakkında bilgi verilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın özellikle Meslek Yüksekokul öğrencilerimizin seçmeli derslerde almış olduğu basit Finansal Okuryazarlık dersinde kaynak olarak kullanılması amaçlanmıştır. Bu vesile ile öğrencilerimizin finansal yatırım araçları hakkında temel düzeyde bilgi sahibi olmaları ve ileri düzey finansal okuryazarlığa karşı meraklarının oluşması amaçlanmıştır.

1. FİNANSAL OKURAZARLIK KAVRAMI

1.1. Finansal Okuryazarlık Tanımları

Finansal karar alma zorunluluğu günümüz dünyasında tüm bireylerin karşı karşıya kaldığı bir durumdur. Bu zorunluluğu yerine getirirken doğru karar alabilmenin belli başlı şartları vardır. “Finansal bilgi seviyesinin ve kapasitesinin yüksek olduğu kişilerin finansal okuryazarlık seviyeleri yüksektir” demek yanlış bir ifade değildir. İnsanoğlunun eski çağlardan bugüne var olabilme çabasının bir bölümünde finansal okuryazarlık seviyesi önem arz etmiştir. Kişi bunun bazen farkında olurken bazen olmamıştır; ancak finansal okuryazarlık bilgisini her daim kullanmıştır. Eskiden paranın olmadığı takas sisteminin var olduğu dönemlerde, hangi malzemesiyle neyi değiştireceğinin pazarlığını yaparken finansal okuryazarlığını kullanan insanoğlu; günümüzde hangi hisse senedini alıp, hangi kripto paralara yatırım yapmasının en etkili yatırım olduğunu yine finansal okuryazarlıkla ilgili bilgilerini kullanarak yapmaktadır.

Finansal okuryazarlık kavramının daha iyi anlaşılabilmesi için akademik çalışmalarda yapılan tanımlamaları incelemek gerekir. “Finans” kelimesi Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlüğünde, “mal” , “mali işler” ; “Finansal” kelimesi ise “mali” olarak tanımlanmıştır. “Okuryazar” kelimesi “okuması yazması olan, öğrenim görmüş (kimse)” olarak tanımlanmıştır.

Finansal okuryazarlığın tanımıyla ilgili literatürde çok farklı görüşlere yer verilmekle beraber, bu tanımlarda iki temel unsur göze

çarpmaktadır. Birincisi kişinin finansal refahını sağlayacak ve bu refahı devam ettirebilecek düzeyde mali kaynakları verimli bir şekilde yönetebilecek bilgi ve kabiliyete haiz olması, ikincisi ise bu bilgi ve kabiliyeti kullanma becerisidir (Karataş, 2007:4).

Remund (2010), finansal okuryazarlığı en temel finansal konuları anlayabilmek, farklılaşan ve gelişen ekonomik şartları takip ederek uzun vadeli planlama yaparken kısa vadeli doğru karar alabilme yeteneği olarak tanımlamıştır. Mandell (2008), ise zamanla değişen ve anlaşılması zor hale gelen finansal araçlar (menkul kıymet, hisse senedi, tahvil vb.) hakkında bilgi sahibi olma ve uzun vadede etkili karar verebilme olarak tanımlamıştır. Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneğine göre Finansal Okuryazarlık tanımı ise, kişinin geliri yani bütçesiyle ilgili bilgi sahibi olması, bütçesini verimli bir şekilde yönetilmesini ifade eder. Finansal okuryazarlığa sahip olan bireyler gelirlerini rasyonel bir şekilde finanse etmenin yanında, doğru tasarruf ve yatırım yapılmasını da sağlamış olur (<https://www.fo-der.org/>). Hastings vd. (2013) ise, finansal okuryazarlık kavramı için, kişinin hayatı boyunca finans güvenliğini sağlamak amacıyla tüm finansal araçları verimli ve mantıklı şekilde organize edecek bilgi ve kabiliyetlerin toplamıdır demiştir.

Bu bağlamda, tüm bu tanımları içerecek şekilde finansal okuryazarlık, bireylerin sürdürülebilir finansal refahı sağlayabilmek için kendi mali kaynaklarını etkili bir şekilde yönetebileceği bilgi ve beceriye sahip olması ve bunu davranış ve deneyimleriyle desteklemesi olarak tanımlanabilir.

O halde tüm bu tanımlardan yola çıkarak finansal okuryazarlıkla ilgili, kişilerin finansal refahını optimum seviyede tutabilmek için tüm mali kaynakları etkili ve verimli bir şekilde kullanabilecek özelliklere her daim sahip olması için gereken bilgi ve yeterliliklerdir denilebilir.

1.2. Finansal Okuryazarlığın Kapsamı ve Bileşenleri

Finansal okuryazarlığın kapsamını Atkinson ve Messy (2012), “finansal bilgi”, “finansal davranış” ve “finansal tutum” olmak üzere üçe ayırmaktadır (Ağırman ve Akyol, 2019:8). Finansal bilgi, finansla ilgili her türlü kaynağa ulaşabilme ve finansla ilgili konulara (yatırım, borçlanma, enflasyon, deflasyon, döviz kuru, işsizlik, hisse senedi vb.) hakim olabilmeyi ifade eder. Finansal davranış, kişinin mali yapısı ile ilgili durumları kapsar. Yapmış olduğu alışverişten, yatırım-borçlanma kararlarına kadar kısa ve uzun vadede ki tüm yatırımlarına kadar her aşama bu açıdan önemlidir. Finansal tutum ise, kişilerin önceden yaşadığı bir takım deneyimler sonucu gelecekte nasıl tavır sergileyeceklerini belirler (Alkaya ve Yağlı, 2015:588).

Türkiye Bankalar Birliği tanımına göre finansal okuryazarlığın beş bileşeni vardır (<https://foy.tbb.org.tr>). Bunlar:

1. Finansal kavramlarla ilgili bilgi,
2. Finansal kavramlarla ilgili iletişim kurabilme yeteneği,
3. Kişisel finans yönetimi becerisi,
4. Uygun finansal kararlar verme becerisi,
5. Gelecekteki finansal ihtiyaçlar için planlama yapma davranışı olarak sıralanabilir.

Finansal okuryazarlık seviyesinin istenilen seviyede olabilmesi için öncelikle kişi de finansal konularla ilgili ilgi ve bilginin var olması gerekmektedir. Finansal bilgi olmadığı zaman, finansal okuryazarlık seviyesinin istenilen seviyeye gelebilmesi mümkün değildir. Finansal kavramlara aşinalık olması, kişinin kendi finans yönetimini başarılı bir şekilde yapabilmesi, kısa vadeli finansal başarılarından sonra uzun vadede de başarılı planlar yapılabilmesi finansal okuryazarlığın bileşenlerini oluşturmaktadır.

1.3. Finansal Okuryazarlığın Önemi ve Geliştirilmesi

Finansal okuryazarlık literatürde her ne kadar yeni bir kavram olarak görünse de eski çağlardan beri var olan bir olgudur. Günümüzde en uygun şekilde borçlanmak isteyen yatırımcının ya da tasarrufunu en yüksek getiriyle artırmak isteyen bir girişimcinin finansal okuryazarlık seviyesinin yüksek olması gerektiği yadsınamaz bir gerçektir. Peki, finansal okuryazarlık seviyesinin yüksek olması gereken kişiler sadece borçlanacak ya da yatırım yapacak kişiler midir?

Finansal okuryazarlık işçiden memura, serbest meslek erbabından tarım ve hayvancılıkla geçimini sağlayan çiftçiye kadar herkesin önemsemesi gereken bir konudur. Özellikle ekonomi alanında insana “aldanmamak” için gerekli olan temel finansal bilgileri finansal okuryazarlık denilen kavram kazandıracaktır. Günümüz dünyasında hiçbir insan “benim ekonomiyle, finansla işim olmaz” diyemez. Dolaylı ya da doğrudan herkesin ekonomi ile bir ilişkisi vardır. Markete alışveriş yapmaya giden yaşlı bir ev hanımının da ilkokula

yeni başlamış beslenmesini okulun kantininden satın alacak 6 yaındaki minik öğrencinin de finans ve ekonomi ile bir ilişkisi vardır. O halde finansal okuryazarlığın önemini anlatırken bu kavramın hepimiz için gerekli olduğu gerçeğini söyleyerek bu işe başlamak gerekir.

Çeşitli kaynaklarda finansal okuryazarlığın öneminden bahsedilirken kişi ve ailesi için önemi, finansal sistem için önemi, ekonomi için önemi, öğrenciler için önemi gibi ayrımlar da yapılmıştır (Ağırman ve Akyol, 2019:10-18, Gökmen,2012: 45-50). Hiç şüphesiz finansal okuryazarlığın önemi ve toplumun her kesiminde oluşan farkındalığı gün geçtikçe daha da artacaktır.

Finansal okuryazarlığın öneminin gün geçtikçe artması ve geliştirilmesi için toplumda herkese görev düşmektedir. Devlet politikasıyla vatandaşlara basit eğitimler verilmesi, kamu spotu yayınları, Yerel Yönetimler ve STK'lar aracılığıyla yerel halka bilinçlendirme çalışmaları yapılması, müfredatlara Finansal Okuryazarlık derslerinin eklenmesi, kişilerin sektörüne göre alanında uzman akademisyenlerle özel finansal okuryazarlık eğitimleri düzenlenmesi bunlara örnek olarak verilebilir. Tarım ve hayvancılıkla geçimini sağlayan çiftçilerimize “tarımsal finans okuryazarlığı” eğitimlerinin verilmesi buna örnek olarak gösterilebilir. Ders müfredatlarına finansal okuryazarlık eklenirken de ilköğretim ve lise çağlarında olan öğrencilerin seviyelerine göre ayrı ayrı planlamalar yapılmalıdır. Unutulmamalıdır ki, yeterli finansal bilgiye sahip ve

finansal planlama yapabilen bireyler toplumun gelişmesi için çok önemlidir.

1.4. Finansal Okuryazarlığın Ölçülmesi

Literatüründe finansal okuryazarlığın ölçülmesine yönelik birçok yaklaşım vardır. Örneğin, bazı araştırmalar Lusardi, Curto, Mitchell'in 2010'da yaptıkları çalışmada kullandıkları basit 3 soruluk bir testi kullanılırken; bazı araştırmalar da Zhan, Scott ve Anderson'ın 2006'da yaptıkları 48 sorudan oluşan doğru-yanlış sorularını kullanmaktadırlar. Bunların haricinde Remund (2010), Monticone (2010), Collins (2010), Carlin, Robinson (2012) gibi bir çok ölçüm yöntemi de bulunmaktadır (İçke, 2017:34-35).

1.5. Finansal Okuryazarlığın Özellikleri

Ağırman ve Akyol (2019), finansal okuryazarlığı Investment Solutions Northland (2015)'den aldıkları kaynağa göre 3 temel ögeye ayırmışlardır. Buna göre birinci gruptaki kişilerin tasarruf, net gelir, borç, vergi, faiz, bankacılık, enflasyon gibi konularda bilgili olduklarını varsayılmaktadır. İkinci gruptaki kişiler ev kredisi, yatırım emeklilik fonları gibi daha karmaşık konularda bilgi sahibi olan topluluktur. Üçüncü grup ise türev ürünler hakkında bilgi sahibi olan ve portföy yönetebilen “finansal okuryazar” olmuş kişilerin oluşturdukları topluluktur.

Gökmen'e göre (2012), ideal bir finansal okuryazar şu özelliklere sahiptir:

- Bilgilidir ve eğitimlidir,
- Para ve varlık yönetimi konularında başarılıdır,
- Bankacılık, para, yatırım, kredi, varlık yönetimi, sigorta ve vergi konularında başarılıdır,
- Bilgisini ve kavrayışını iyi kullanarak planlama yapar ve finansal kararları başarıyla uygular,

Buna bağlı olarak da;

- Parayı başarılı yönetebilme,
- Finansal sistemi kavrayabilme,
- Finansal planlar oluşturabilme,
- Kaliteli iletişim kurabilmelidir.

2. Finansal Okuryazarlıkla İlgili Bazı Kavramlar

Finansal Okuryazarlık, kişilerin ekonomi ve finans konuları ile ilgili bilgi ve davranışlarını ifade eden bir kavramdır.

Finansal okuryazarlık seviyesinin geliştirilebilmesi için bir takım ekonomik terimlerin bilinmesi gerekmektedir. Aşağıda bu terimler hakkında kısa bilgiler verilecektir

2.1. Enflasyon

Mal ve hizmet fiyatlarının genel seviyesinin sürekli olarak artmasına enflasyon denir. Enflasyon Latince de şişmanlık anlamına gelmektedir. Fiyatların genel düzeyinin artması toplumun tüm kesimleri tarafından istenmeyen bir durumdur. Özellikle gelir düzeyi düşük kişilerin enflasyonu hissetme hassasiyeti daha fazladır. Alım gücünde oluşan

erime, gelir seviyesi düşük kişiler tarafından daha çok hissedilirken; iş insanlarının uzun vadede planlama yapmalarını zorlaştırarak yatırım isteğini de azaltacaktır. Ayrıca enflasyonun yüksek olduğu dönemlerde özellikle gelişmekte olan ülkelerde başta döviz fiyatlarının dalgalanmasını engellemek ve enflasyon üstü getiri sağlanması için faiz seviyesi de yüksek tutulacağından yatırımlar azalacaktır.

Enflasyon oranı hesaplanırken önceden belirlenen sepette bulunan mal ve hizmetlerin fiyatların sürekli olarak artması önemli bir husustur. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), zaman zaman enflasyon sepetinde güncellemeler yapabilir. Örneğin, 2019 TÜFE sepetinde gıdanın payı yüzde 23.29 iken 2020 yılında yüzde 22.77'ye, giyim - ayakkabının payı yüzde 7.24'ten yüzde 6.96'ya, ulaştırmanın payı yüzde 16.78'den yüzde 15.62'ye indirilmiştir. Alkollü içecekler ve tütünün payı yüzde 4.23'ten yüzde 6.06'ya yükselirken, aspiratör ve fotoğraf makinası sepetten çıkarılıp yerine davlumbaz ve çocuk taytı dâhil edilmiştir (<https://www.tuik.gov.tr/>).

Tüketici Fiyatları Endeksi (TÜFE): Kişilerin kullandığı giyecek, yiyecek, ulaştırma hizmeti, dayanıklı tüketim gibi mallardan oluşan sepettir. Bu endeks perakende aşamasında ödenen fiyatı baz alır.

Üretici Fiyat Endeksi (ÜFE): Aylık ya da yıllık enflasyon oranının belirlenmesinde kullanılır. ÜFE, belirli bir dönemde ülke ekonomisinde üretimi yapılan ve yurtiçine satışa konu olan ürünlerin, yani üretici fiyatlarını ölçen bir endekstir.

Aşağıdaki tabloda son 10 yılın TÜFE ve ÜFE oranlarının aylık ve yıllık değişimleri listelenecektir (<https://www.tuik.gov.tr/>) :

Tablo 1: TÜFE Oranlarının Aylık ve Yıllık Değişimleri

DÖNEM	TÜFE (Yıllık % Değişim)	TÜFE (Aylık % Değişim)
11-2020	14.03	2.30
10-2020	11.89	2.13
09-2020	11.75	0.97
08-2020	11.77	0.86
07-2020	11.76	0.58
06-2020	12.62	1.13
05-2020	11.39	1.36
04-2020	10.94	0.85
03-2020	11.86	0.57
02-2020	12.37	0.35
01-2020	12.15	1.35
12-2019	11.84	0.74
11-2019	10.56	0.38
10-2019	8.55	2
09-2019	9.26	0.99
08-2019	15.01	0.86
07-2019	16.65	1.36
06-2019	15.72	0.03
05-2019	18.71	0.95
04-2019	19.50	1.69
03-2019	19.71	1.03
02-2019	19.67	0.16
01-2019	20.35	1.06
12-2018	20.30	-0.40
11-2018	21.62	-1.44
10-2018	25.24	2.67
09-2018	24.52	6.30
08-2018	17.90	2.30
07-2018	15.85	0.55
06-2018	15.39	2.61

05-2018	12.15	1.62
04-2018	10.85	1.87
03-2018	10.23	0.99
02-2018	10.26	0.73
01-2018	10.35	1.02
12-2017	11.92	0.69
11-2017	12.98	1.49
10-2017	11.90	2.08
09-2017	11.20	0.65
08-2017	10.68	0.52
07-2017	9.79	0.15
06-2017	10.90	-0.27
05-2017	11.72	0.45
04-2017	11.87	1.31
03-2017	11.29	1.02
02-2017	10.13	0.81
01-2017	9.22	2.46
12-2016	8.53	1.64
11-2016	7.00	0.52
10-2016	7.16	1.44
09-2016	7.28	0.18
08-2016	8.05	-0.29
07-2016	8.79	1.16
06-2016	7.64	0.47
05-2016	6.58	0.58
04-2016	6.57	0.78
03-2016	7.46	-0.04
02-2016	8.78	-0.02
01-2016	9.58	1.82
12-2015	8.81	0.21
11-2015	8.10	0.67
10-2015	7.58	1.55
09-2015	7.95	0.89
08-2015	7.14	0.40
07-2015	6.81	0.09
06-2015	7.20	-0.51
05-2015	8.09	0.56

04-2015	7.91	1.63
03-2015	7.61	1.19
02-2015	7.55	0.71
01-2015	7.24	1.10
12-2014	8.17	-0.44
11-2014	9.15	0.18
10-2014	8.96	1.90
09-2014	8.86	0.14
08-2014	9.54	0.09
07-2014	9.32	0.45
06-2014	9.16	0.31
05-2014	9.66	0.4
04-2014	9.38	1.34
03-2014	8.39	1.13
02-2014	7.89	0.43
01-2014	7.75	1.98
12-2013	7.4	0.46
11-2013	7.32	0.01
10-2013	7.71	1.8
09-2013	7.88	0.77
08-2013	8.17	-0.1
07-2013	8.88	0.31
06-2013	8.3	0.76
05-2013	6.51	0.15
04-2013	6.13	0.42
03-2013	7.29	0.66
02-2013	7.03	0.3
01-2013	7.31	1.65
12-2012	6.16	0.38
11-2012	6.37	0.38
10-2012	7.8	1.96
09-2012	9.19	1.03
08-2012	8.88	0.56
07-2012	9.07	-0.23
06-2012	8.87	-0.9
05-2012	8.28	-0.21
04-2012	11.14	1.52

03-2012	10.43	0.41
02-2012	10.43	0.56
01-2012	10.61	0.56
12-2011	10.45	0.58
11-2011	9.48	1.73
10-2011	7.66	3.27
09-2011	6.15	0.75
08-2011	6.65	0.73
07-2011	6.31	-0.41
06-2011	6.24	-1.43
05-2011	7.17	2.42
04-2011	4.26	0.87
03-2011	3.99	0.42
02-2011	4.16	0.73
01-2011	4.9	0.41
12-2010	6.4	-0.3
11-2010	7.29	0.03
10-2010	8.62	1.83
09-2010	9.24	1.23
08-2010	8.33	0.4
07-2010	7.58	-0.48
06-2010	8.37	-0.56
05-2010	9.1	-0.36
04-2010	10.19	0.6
03-2010	9.56	0.58
02-2010	10.13	1.45
01-2010	8.19	1.85

Tablo 2: ÜFE Oranlarının Aylık ve Yıllık Değişimi

DÖNEM	ÜFE (Yıllık Değişim)	% ÜFE (Aylık % Değişim)
11-2020	23.11	4.08
10-2020	18.20	3.55
09-2020	14.33	2.65
08-2020	11.53	2.35
07-2020	8.33	1.02
06-2020	6.17	0.69
05-2020	5.53	1.54
04-2020	6.71	1.28
03-2020	8.50	0.87
02-2020	9.26	0.48
01-2020	8.84	1.84
12-2019	7.36	0.69
11-2019	4.26	-0.08
10-2019	1.70	0.17
09-2019	2.45	0.13
08-2019	13.45	-0.59
07-2019	21.66	-0.99
06-2019	25.04	0.09
05-2019	28.71	2.67
04-2019	30.12	2.98
03-2019	29.64	1.58
02-2019	29.59	0.09
01-2019	32.93	0.45
12-2018	33.64	-2.22
11-2018	38.54	-2.53
10-2018	45.01	0.91
09-2018	46.15	10.88
08-2018	32.13	6.60
07-2018	25.00	1.77
06-2018	23.71	3.03
05-2018	20.16	3.79
04-2018	16.37	2.60
03-2018	14.28	1.54

02-2018	13.71	2.68
01-2018	12.14	0.99
12-2017	15.47	1.37
11-2017	17.30	2.02
10-2017	17.28	1.71
09-2017	16.28	0.24
08-2017	16.34	0.85
07-2017	15.45	0.72
06-2017	14.87	0.07
05-2017	15.26	0.52
04-2017	16.37	0.76
03-2017	16.09	1.04
02-2017	15.36	1.26
01-2017	13.69	3.98
12-2016	9.94	2.98
11-2016	6.41	2.00
10-2016	2.84	0.84
09-2016	1.78	0.29
08-2016	3.03	0.08
07-2016	3.96	0.21
06-2016	3.41	0.41
05-2016	3.25	1.48
04-2016	2.87	0.52
03-2016	3.80	0.40
02-2016	4.47	-0.20
01-2016	5.94	0.55
12-2015	5.71	-0.33
11-2015	5.25	-1.42
10-2015	5.74	-0.20
09-2015	6.92	1.53
08-2015	6.21	0.98
07-2015	5.62	-0.32
06-2015	6.73	0.25
05-2015	6.52	1.11
04-2015	4.80	1.43
03-2015	3.41	1.05
02-2015	3,10	1,20

01-2015	3.28	0.33
12-2014	6.36	-0.76
11-2014	8.36	-0.97
10-2014	10.10	0.92
09-2014	9.84	0.85
08-2014	9.88	0.42
07-2014	9.46	0.73
06-2014	9.75	0.06
05-2014	11.28	-0.52
04-2014	12.98	0.09
03-2014	12.31	0.74
02-2014	12.40	1.38
01-2014	10.72	3.32
12-2013	6.97	1.11
11-2013	5.67	0.62
10-2013	6.77	0.69
09-2013	6.23	0.88
08-2013	6.38	0.04
07-2013	6.61	0.99
06-2013	5.23	1.46
05-2013	2.17	1.00
04-2013	1.70	-0.51
03-2013	2.30	0.81
02-2013	1.84	-0.13
01-2013	1.88	-0.18
12-2012	2.45	-0.12
11-2012	3.60	1.66
10-2012	2.57	0.17
09-2012	4.03	1.03
08-2012	4.56	0.26
07-2012	6.13	-0.31
06-2012	6.44	-1.49
05-2012	8.06	0.53
04-2012	7.65	0.08
03-2012	8.22	0.36
02-2012	9.15	-0.09
01-2012	11.13	0.38

12-2011	13.33	1.00
11-2011	13.67	0.65
10-2011	12.58	1.60
09-2011	12.15	1.55
08-2011	11.00	1.76
07-2011	10.34	-0.03
06-2011	10.19	0.01
05-2011	9.63	0.15
04-2011	8.21	0.61
03-2011	10.08	1.22
02-2011	10.87	1.72
01-2011	10.80	2.36
12-2010	8.87	1.31
11-2010	8.17	-0.31
10-2010	9.92	1.21
09-2010	8.91	0.51
08-2010	9.03	1.15
07-2010	8.24	-0.16
06-2010	7.64	-0.50
05-2010	9.21	-1.15
04-2010	10.42	2.35
03-2010	8.58	1.94
02-2010	6.82	1.66
01-2010	6.30	0.58

Tablolarda görüldüğü üzere Türkiye’de hem Üretici hem de Tüketici Fiyat Endeksinde yıl bazında hep bir artış görülmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde enflasyon çok büyük bir problemdir. Mal ve hizmet fiyatlarının sürekli artış sergilemesi üreticinin de tüketicinin de isteyeceği bir durum değildir.

Ayrıca şunu da unutmamak gerekir: enflasyonun yüksek olduğu dönemlerde istisnasız tüm malların fiyatları yükselir gibi bir ifade doğru değildir. Bazı mal ve hizmet fiyatları bu dönemde düşebilir,

ancak bunlar azınlıktadır. Aynı zaman da bazı dönemlerde oluşan ani fiyat sıçramalarına da enflasyon demek doğru olmaz.

Enflasyonun bir ülkede üretilen ve tüketilen her türlü mal ve hizmetin fiyatı baz alarak hesaplanması gerekmektedir. Bunun içinde enflasyon sepeti denilen ürünlerin fiyatlarının yer aldığı bir liste oluşturulur. Bu listede bulunan mal ve hizmetler aşağıda listelenecektir. Burada unutulmaması gereken, listedeki mal ve hizmetlerin her birinin etkisi eşit değildir.

Aşağıdaki tabloda enflasyon sepetinde bulunan ana harcama gruplarına yer verilecektir. Her birinin madde ağırlığının farklı olduğu unutulmamalıdır (www.tuik.gov.tr).

Tablo 3: Enflasyon Sepetinde Bulunan Ana Harcama Grupları

Gıda ve Alkolsüz İçecekler	
Pirinç	Çarliston Biber
Buğday Unu	Dolmalık Biber
Bebek Maması	Sivri Biber
Bulgur	Dereotu
Ekmek	Domates
Bisküvi	Taze Fasulye
Kraker	Havuç
Gofret	Ispanak
Pasta	Kabak
Kek	Karnabahar
Baklava	Kuru Soğan
Ekmek Hamuru	Beyaz Lahana
Makarna	Kırmızı Lahana
Şehriye	Mantar

Tahıl Gevređi	Kıvırcık
Dana Eti	Maydanoz
Kuzu Eti	Nane
Tavuk Eti	Patlıcan
Sakatat	Pırasa
Sucuk	Roka
Sosis	Salatalık
Salam	Sarımsak
Hazır Et Yemekleri	Tere
Balık	Kırmızı Turp
Konserve Balık	Yeşil Soğan
Süt	Patates
Yoğurt	Kuru Fasulye
Hazır Sütlü Tatlılar	Nohut
Beyaz Peynir	Mercimek
Kaşar Peyniri	Diğer Bakliyat
Tulum Peyniri	Konserveler
Krem Peynir	Salça
Yumurta	Zeytin
Tereyağı (Kahvaltılık)	Cipsler
Margarin	Toz Şeker
Zeytinyađı	Kesme Şeker
Ayçiçek Yađı	Reçel
Mısırözü Yağı	Bal
Portakal	Pekmez
Üzüm	Tahin Helvası
Armut	Fındık Ezmesi
Ayva	Çikolata Tablet
Çilek	Çikolata Krem
Elma	Lokum
Erik	Sakız
Karpuz	Kâğıtlı Şeker

Kavun	Dondurma
Kayısı	Baharat
Kiraz	Tuz
Kivi	Kabartma Maddeleri
Limon	Sirke
Mandalina	Ketçap
Muz	Mayonez
Nar	Tahin
Şeftali	Hazır Çorbalar
Badem İçi	Puding
Ceviz İçi	Kahve
Fındık İçi	Hazır Kahve
Antep Fıstığı	Çay
Yer Fıstığı	Bitki ve Meyve Çayı
Leblebi	Kakao
Ay Çekirdeği	Kakaolu Toz İçecekler
Kabak Çekirdeği	Su
Kuru Üzüm	Maden Suyu ve Sodası
Kuru Kayısı	Gazoz Meyveli
Ayran	Kola
Meyve Suyu	Soğuk Çay
Alkollü İçecekler ve Tütün	
Rakı	Bira
Viski	Sigaralar
Şarap	
Giyim ve Ayakkabı	
Pamuklu Kumaş	Sweatshirt (Çocuk için)
Karışım Kumaşlar	Tişört (Çocuk için)
Kaban (Erkek için)	Tayt (Çocuk için)
Erkek Mont	Eşofman (Çocuk için)

Takım Elbise (Erkek için)	Pijama (Çocuk için)
Ceket (Erkek için)	İç çamaşırı (Çocuk için)
Pantolon (Erkek için)	Çorap (Çocuk için)
Kazak (Erkek için)	Bebek Tulumu
Gömlek (Erkek için)	Bebek Pijaması
Sweatshirt (Erkek için)	Bebek İç Çamaşırı
Tişört (Erkek için)	Örgü Yünü
Eşofman (Erkek için)	Kravat
Pijama (Erkek için)	Kemer
İç Çamaşırı (Erkek için)	Eşarp
Çorap (Erkek için)	Giysi Tamir Ücretleri
Pardösü (Kadın için)	Kuru Temizleme Ücreti
Kaban (Kadın için)	Ayakkabı (Erkek için)
Elbise (Kadın için)	Bot (Erkek için)
Ceket (Kadın için)	Spor Ayakkabısı (Erkek için)
Etek	Ayakkabı (Kadın için)
Pantolon (Kadın için)	Bot (Kadın için)
Hırka (Kadın için)	Spor Ayakkabısı (Kadın için)
Kazak (Kadın için)	Terlik (Kadın için)
Gömlek (Kadın için)	Ayakkabı (Çocuk için)
Tişört (Kadın için)	Bot (Çocuk için)
Eşofman (Kadın için)	Spor Ayakkabısı (Çocuk için)
Pijama (Kadın için)	Ayakkabı Tamiri (Erkek)
İç Çamaşırı (Kadın için)	Ayakkabı Tamiri (Kadın)
Çorap (Kadın için)	Pantolon (Çocuk için)
Kaban Anorak (Çocuk için)	Kazak (Çocuk için)
Elbise (Çocuk için)	Gömlek (Çocuk için)
Konut	
Kiracı Tarafından Ödenen Kira	Doğalgaz Ücreti
Badana ve Boya Malzemeleri	Doğalgaz Abonman Ücreti

Yer ve Duvar Döşemesi	Tüp Gaz Ücreti
Pencere (PVC)	Kömür Ücreti
Sıhhi Teçhizat Malzemeleri	Odun Ücreti
Su Faturası	Elektrik Ücreti
Ev Eşyası	
Tek Masa	Kaşık, Çatal, Bıçak Takımı (Çelik)
Tek Sandalye	Çelik Mutfak Eşyaları
Yatak Odası Takımı	Teflon Mutfak Eşyaları
Yatak (Tek Kişilik)	Plastik Mutfak Eşyaları
Yatak (Çift Kişilik)	Diğer Elektriksiz Ev Aletleri
Yatak Bazası	Pil
Genç Odası Takımı	Ampul
Oturma Odası Takımı	Kapı Aksesuarları (Anahtar, Kilit)
Yemek Odası Takımı	Soba Aksesuar ve Malzemeleri
Hijyenik Zeminler İçin Temizlik ve Bakım Ürünleri	Çamaşır İçin Temizlik ve Bakım Ürünleri
Elektrikli Küçük Ev Aletleri (Tost Makinası)	Bulaşık İçin Temizlik ve Bakım Ürünleri
Halı	Kanepeler
Perde	Her Türlü Ev Temizlik Aletleri
Stor Perde	Bulaşık Bezleri
Tül	Saklama Malzemeleri
Yatak Örtüsü	Kâğıt Sofra Malzemeleri
Yorgan	Gündelikçi Ücreti
Battaniye	Halı Temizleme
Pike Takımı	Klima
Nevresim Takımı	Soba
Yastık	Şofben
Havlu	Kombi
Normal Buzdolabı	Davlumbaz

No-Frost Buzdolabı	Elektrikli Süpürge
Derin Dondurucu	Elektrikli Kesici Aletler (Blender)
Çamaşır Makinesi	Sehpa
Bulaşık Makinesi	Sıcak İçecek Makinaları
Ankastre Mikrodalga Fırın	Ütü
Ankastre Ocak (Set Üstü)	Ev Aletlerinin Tamiri (Malzeme ve İşçilik)
Ankastre Fırın	Cam Ev Eşyası
Porselen Ev Eşyası	
Sağlık	
İlaçlar	Emar Ücreti
Diğer Sağlık Ürünleri	Laboratuvar Tahlil Ücretleri
Numaralı Gözlük Cam ve Çerçevesi	Hastane Yatak Ücreti
Kontakt Lens	Ameliyat Ücreti
Sağlık İle İlgili Araç Gereçler (Tansiyon Aleti)	Doğum Ücreti (Normal Doğum)
Uzman Doktor Muayene Ücreti	Doğum Ücreti (Sezaryen)
Diş Çekme Ücreti	Röntgen Ücreti
Diş Dolgu Ücreti	Ultrason Ücreti
Ulaştırma	
Otomobil (Dizel)	Otoban Geçiş Ücreti
Otomobil (Benzinli)	Köprü Geçiş Ücreti
Motosiklet	Sürücü Eğitim Kurs Ücreti
Bisiklet	Tren Ücreti Banliyo
Araç Yedek Parça ve Ekipmanları	Metro Ücreti
Taksi Ücreti	Tramvay Ücreti
Benzin	Tren Ücreti (Şehirlerarası)

LPG (Araba Tüpü Dolum) Ücreti	Belediye Otobüs Ücreti
Motorin	Dolmuş Ücreti
Motor Yağları	Servis Ücreti
Araçların Tamirine ve Bakımına Ödenen Ücretler (Malzeme ve işçilik)	Araba İle İlgili, Temizlik ve Bakım Ürünleri
Araçların Tamirine ve Bakımına Ödenen Ücretler (işçilik)	Şehirlerarası Otobüs Ücreti
Araba Kiralama Ücreti	Uçak Bileti Ücreti
Otopark Ücreti	Vapur Bilet Ücreti
Nakliye Ücreti(Şehiriçi)	Kargo Gönderme Ücreti
Haberleşme	
Koli Gönderme Ücreti	Telefon Görüşme Ücreti
Telefon Ekipmanları (Cep Telefonu)	Cep Telefonu Görüşme Ücreti
Telefon Yedek Parçaları	Telefon Aboneliğine İlişkin Hizmetler
Telefon Onarım Ücreti	İnternet Ücreti
Eğlence ve Kültür	
Televizyon	Oyuncak
Bilgisayar	Oyun Konsolu
Bilgisayar Ekipmanları	Sporla İlgili Aletler (Futbol Topu)
Tablet (Bilgisayar)	Veteriner Ücreti
Görsel İşitsel Veri İşleme Araçları Tamiri (Malzeme ve İşçilik)	Evcil Hayvanlar İçin Gıda Harcamaları
Görsel, İşitsel Veri İşleme Araçları (İşçilik Ücreti)	Kablolu- Özel Televizyon Yayın Hizmetleri

Müzik Aletleri	Sportif Faaliyetler İçin Yapılan Ödemeler
Kalem	Resim Çektirme Ücreti
Resim Boyaları	Spor Müsabakalarına Giriş Ücreti
Yazım ve Çizim Kağıtları	Sinema
Diğer Kırtasiye Malzemeleri	Tiyatro
Yurtiçi Hafta Sonu Turları	Diğer Kültürel Faaliyetler
Yurtiçi Bir Hafta ve Daha Fazla Süreli Turlar	Yurt Dışı Bir Hafta ve Daha Fazla Süreli Turlar
Şans Oyunları	Çocuk Kitapları
Hacca Gidiş Ücreti	Test Kitapları
Umreye Gidiş Ücreti	Diğer Kitaplar
Magazinler ve Dergiler	Gazeteler
Okul Defteri	
Eğitim	
Özel İlköğretim Ücreti	Özel Üniversite Ücreti
Özel Lise Ücreti	Üniversite Katkı Payı
Düzeyi Belirlenemeyen Eğitim Programları	
Lokanta ve Oteller	
Çorbalar	Sıcak İçecekler
Hazır Yemekler (Pilav,KuruFasulye)	Kola
Kebaplar	Ayran
Pideler	Alkollü İçkiler
Çiğ Köfte	Otel Ücreti
Ekmek arası Yiyecekler (Döner)	Yurt Ücreti
Burgerler	Pastane Ürünleri
Pizzalar	Hamur Tatlıları

Çeşitli Mal ve Hizmetler	
Erkek Berberi	Deodorant
Kadın Berberi	Kolonya
Kişisel Bakım Hizmetleri(Kadın İçin)	Cilt ve Vücut Ürünleri
Elektrikli Saç Bakım Aletleri	Makyaj Malzemeleri
Tıraş Malzemeleri	Saç Bakım Ürünleri
Ağız ve Diş Bakımı Ürünleri	Tuvalet Kâğıdı
Tuvalet ve Güzellik Sabunu	Mendil
Sabun	Bebek Bezi
Parfüm	Hijyenik Kadın Bağı
Banka ile Para Havale Ücreti	Mücevher (Altın)
Resmi Evraklarla İlgili Hizmet Ücreti	Saat
Ulaşım Araçları ile İlgili Hizmet Ücreti	Yangın, Hırsızlık ve Diğer Afetler İçin Sigorta
Avukatlık Ücreti	Çanta (Kadın İçin)
Dökümantasyon İçin Ödenen Ücretler	Okul Çantası
Şemsiye	Seyahat Malzemeleri
Sağlık Sigortası	Bebek Arabası
Kasko ve Zorunlu Trafik Sigortası	Kreş ve Gündüz Bakım Evleri

2.1.1. Enflasyon Çeşitleri

2.1.1.1. Fiyat Artış Oranına Göre Enflasyon Çeşitleri

Fiyatların genel seviyesindeki artışın oranına göre ılımlı, aşırı ve hiperenflasyon olmak üzere üçlü bir ayırım yapılmaktadır.

İlmlı Enflasyon; fiyatlar genel seviyesindeki artışın ve gelecekte oluşması beklenen enflasyon oranının minimum düzeyde kaldığı enflasyon türüdür. Sürünen enflasyon da denir. Bu oran ülkelerin kendi dinamiklerine göre değişebilir. Böyle bir ortamda kişilerin ve / veya şirketlerin kendilerini paranın değer kaybına karşı korumaya almaları elzem değildir. Bu oran yıllık ortalama %3 ila %10 arasında olabilir.

Aşırı Enflasyon; “yüksek enflasyon” ya da “dörtünela enflasyon” olarak da adlandırılan aşırı enflasyon, fiyatlar genel seviyesindeki yıllık artışın ve gelecekte oluşması beklenen yıllık enflasyon oranının iki ya da üç haneli olabildiği zamanlarda söz konusu olur. Aşırı enflasyonun olduğu dönemlerde kişi ve / veya şirketler paralarının değer kaybetmemesi için tedbirler almak zorundadırlar. Kasada nakit milli para tutmak yerine; döviz, altın, arsa ya da ticareti yapılan mal ve hizmetler satın alınarak önlemler alınabilir. Örneğin, yıllık enflasyon oranının %45 , % 135, % 250 olması aşırı enflasyona örnektir.

Hiperenflasyon; fiyatlar genel seviyesindeki artış öyle bir hal almıştır ki aylık %50-%100, yıllık % 1.000 - % 1.000.000’lerden daha çok bir fiyat artışı söz konusudur. Böyle bir ortam genellikle büyük buhranlardan, savaşlardan sonra oluşabilir. Milli para kullanımı devreden çıkmış, fiyatlar günlük hatta saatlik artmaktadır. Kişiler ve / veya şirketler nakit milli parada bekleyecek olurlarsa çok kısa bir zamanda tabiri caizse paralarının ederi pul olacaktır.

2.1.1.2. Sebeplerine Göre Enflasyon Çeşitleri

Sebeplerine göre enflasyon çeşitleri iki ana başlık altında sayılabilir. Bunlar; talepten doğan enflasyon ve arzdan doğan enflasyondur.

Talepten Doğan Enflasyon (Talep Enflasyonu), üretim miktarı tüketilmek istenen miktardan az olduğunda talep enflasyonu ortaya çıkar. Özellikle faizlerin düşmesi, tüketim harcamalarına teşvik, dış ödemeler bilançosu fazlasından oluşan gelir artışları talep enflasyonuna sebep olur.

Arzdan Doğan Enflasyon (Arz Enflasyonu), maliyet enflasyonu veya satıcı enflasyonu olarak da isimlendirilen arz enflasyonu üretim faktörleri olan işgücü, girişim, doğal kaynak ve sermaye kalemlerinin fiyatlar genel seviyesini yükseltmesinden oluşur. Böyle bir durumda, toplam arz azalacak ve ardından fiyatların genel seviyesinde artış yaşanacaktır. Üretim maliyeti yükselen firma, satış fiyatını yükseltecek doğal olarak fiyatlar genel seviyesindeki artışlar kaçınılmaz olacaktır.

Enflasyonist dönemlerde alınacak önlemler hakkında da kısaca bilgi vermek gerekirse şu şekilde sıralanabilir (Karakayalı, 2005:401):

- Faiz oranları artırılmalıdır.
- Vadeli yapılan satışlara sınırlandırma getirilmelidir.
- Tüketici kredileri azaltılmalıdır.
- Bazı temel malların fiyatlarına taban-tavan fiyat uygulaması yapılmalıdır.

- Ülke içinde üretimi az olan malların ithalatı artırılmalıdır.
- Tasarruf bilincinin oluşması için çalışmalar yapılmalıdır.

2.2. Deflasyon ve Stagflasyon

Enflasyonun aksine, fiyatlar genel seviyesinin sürekli düşmesine deflasyon denir. Bu tanımı okuyunca istenen bir durum gibi algılansa da deflasyon da ekonomide istenmeyen bir durumdur. Ekonominin herhangi bir sebeple durgunlaştığı, mal ve hizmetlerdeki arzın talepten fazla olduğu, bununla beraber alım gücünün de zayıf kaldığı bir dönemde para arzının da azalması deflasyonist dönemlerde görülür.

Stagflasyon ise, enflasyonla birlikte durgunluk yani resesyonun görüldüğü bir durumu ifade eder. Normal şartlarda enflasyon ve işsizlik arasında ters orantı varken, (yani herhangi biri artarken diğeri azalırken ya da tam tersi) stagflasyonist bir ortamda ikisi de yükselmektedir. Aynı anda hem fiyatlar genel seviyesinin yükselmesi hem de negatif büyümenin olması ekonomi açısından büyük tahribatlar oluşturacaktır.

2.3. İstihdam

Ekonomide dört tane üretim faktörü vardır. Bunlar; emek, sermaye, doğal kaynak (toprak) ve müteşebbistir (girişimci). Bu üretim faktörlerinin getirileri ise sırasıyla ücret, faiz, rant ve kârdir.

İstihdam kavramı insanla ilgilidir. En temel anlamıyla “çalışma” veya “çalıştırma” demektir. Yani iş gücünün çalıştırılması demektir. Bu

kavram girişimci, sermaye ve doğal kaynak kavramlarının çalıştırılmasını kapsamaz (Bocutoğlu, 2009:66).

2.4. İşgücü

İşgücü kavramının iyi anlaşılabilmesi için öncelikle “aktif nüfus” bir diğer adıyla “faal nüfus” kavramından bahsetmek gerekir. Bir ülkenin aktif nüfusu ülkelere ve zamana göre değişse de genel olarak 15-65 yaş arasında bulunan bireylerdir denilebilir (Orhan ve Erdoğan, 2006: 370-371). *İşgücü kavramı, aktif nüfustan aklen ve bedenen çalışamaz durumda olanlar ile kendi arzuları ile çalışmamayı tercih edenler çıkarıldığında geriye kalan nüfustur* (Bocutoğlu, 2009:67). O halde İşgücü kısaca aşağıdaki formülle ifade edilebilir:

➤ İşgücü = Çalışanların Sayısı + İşsizlerin Sayısı

15-65 yaşları arasında iş bulup çalışabilen kişilere istihdam hacmi denir. O halde işgücü, istihdam hacmi ile işsizlerin sayısının toplamıdır ifadesi yanlış bir ifade olmaz. Ayrıca çalışma yaşı dışındakiler, iş aramayanlar, emekliler ve engelliler iş gücü tanımına girmez. Örneğin üniversiteden yeni mezun olan bir birey iş gücüne dâhil değildir.

2.5. İşsizlik

İşsizliği tanımlamak karmaşık bir durumdur. Çalışmak istediği halde iş bulamayan aktif nüfus sınırları içinde bulunan kişilerin oluşturduğu duruma işsizlik denilebilir. İş bulamayan bireye de işsiz denir. Bir kişiye işsiz denilebilmesi için üç kriteri birlikte taşıması gereklidir.

Bunlar, bir işinin olmaması, iş araması ve 15 yaşından büyük olmasıdır. Ayrıca bir kişinin işsiz olarak sayılması için en az 6 aydır da bu kriterleri birlikte taşıyor olması gereklidir.

2.5.1. İşsizlik Türleri

Farklı iktisadi görüşlerin farklı işsizlik türleri bulunmaktadır. Başlıca işsizlik türleri aşağıda incelenecektir (Bocutoğlu, 2009: 67-70 ; Karakayalı, 2005:349-356) :

2.5.1.1. Friksiyonel İşsizlik

“İş arama işsizliği” olarak da isimlendirilen bu işsizlik türünde çeşitli sebepler sonucunda kişiler işsiz kalabilir. Bunlardan ilki işgücüne yeni dâhil olacak kişilerin (örneğin üniversiteyi yeni bitirip devlete atanmayı ya da özel sektöre kabul edilmeyi bekleyen) geçirdiği zaman dilimi bu gruba girmektedir. Ya da işinden memnun olmayıp istifa eden ve yeni bir iş arayan kişilerin oluşturduğu grup bu işsizlik grubuna dâhildir.

2.5.1.2. Doğal İşsizlik

Yukarda bahsedilen friksiyonel işsizlik ve yapısal işsizlik kavramlarının her ekonomide sürekli var olacağı yadsınamaz bir gerçektir. Ekonomide sadece bu iki işsizliğin var olduğu kabul edersek tam istihdam sağlanmış demektir. Ancak bu da ütöpik bir durumdur. Bu iki işsizlik oranının toplamı bize doğal işsizlik oranını verecektir.

2.5.1.3. Yapısal İşsizlik

Bünyevi ya da strüktürel işsizlik olarak da isimlendirilen bu işsizlik türü, ekonominin yapısal özelliklerinden kaynaklandığı gerçeğine

dayanır. Tüketici davranışlarında oluşan değişiklikler sonrasında oluşan işsizlik bu gruba dâhil edilebilir (Tüketici tercihlerinin değişmesi). Ya da teknolojik gelişmelere uyum sağlayamadığı için işsiz kalan bir kişi bu gruba dâhil edilebilir. (Üretim Teknolojilerin Değişmesi).

2.5.1.4. Mevsimsel İşsizlik

En çok tarım sektöründe bu işsizlik türü karşımıza çıkar. Yılın belli bir zamanında çalışıp belli bir zamanında çalışmayan kişilerin oluşturduğu işsizlik türüdür. Bu tür işsizlerin işinin olmadığı aylar genellikle kış aylarıdır.

2.5.1.5. Gizli İşsizlik

Belli bir emek ögesinin, üretim sürecinde var oldukları halde üretim miktarında herhangi bir değişim oluşturamaması durumunda bu tür işsizlik ortaya çıkar. Tarım ve hayvancılıkla geçimini sağlayan bir ailenin çocuklarının aslında ailesine yardım ettiği halde üretim miktarını değiştirmemesi örneği buna örnektir.

2.5.1.6. Konjonktürel İşsizlik

Devrevi işsizlik olarak da isimlendirilen bu işsizlik türü irade dışıdır. Ekonomik hayatta sürekli sabit bir şekilde büyüme olmadığından, daralma dönemlerinde oluşan işsizlik türü buna örnektir.

2.6. Ekonomik Büyüme

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ekonomik büyümeyi, Reel Gayri Safi Yurtiçi Hasıladaki artış oranı olarak tanımlamıştır. Makro iktisat

alanında birçok çalışmaya konu olan ekonomik büyüme, en temel anlamıyla bir ülkenin belli bir zaman diliminde (1 yıl) üretim kapasitesinde ve miktarında artış olmasını ifade eder.

2.7. Faiz ve Faiz Oranı

Faiz en basit anlamıyla; borç almanın maliyeti, tasarruf yapmanın getirisidir. Şöyle ki: herhangi bir ihtiyacın karşılanması için yeteri kadar paranın bulunmadığı durumlarda, borç alma yöntemiyle ihtiyaçların giderilmesi sonucuna ulaşılabilir. Böyle bir durumda borç alınan miktara ek olarak borç almanın maliyeti de (faiz) geri ödemede eklenecektir. Banka kredisi ile ev, araba almak buna örnektir. Tasarruf yapmanın getirisi ise şöyle açıklanabilir: finansal sistem aracılığıyla sermayenin tamamını harcamayan kişi ihtiyaç sahiplerine borç para verebilir. Geri ödeme süresi geldiğinde anapara haricinde tasarruf getirisi olarak faiz alabilir. Basit, bileşik, birikmiş, dönemsel, akdi, temerrüt ve kanuni (yasal) faiz gibi çeşitleri bulunmaktadır.

Faiz oranı ise, belli bir dönem için borç olarak alınan paraya ödenen fiyattır ve yüzde cinsinden ifade edilir. Duruma göre günlük, aylık, yıllık faiz oranı hesaplanabilir.

2.8. Borç ve Kredi

Türk Dil Kurumu borç kavramını, *geri verilmek üzere alınan veya ödenmesi gerekli para veya başka bir şey* olarak tanımlamıştır. Günlük hayatta herkes bir şekilde ihtiyaçlarını karşılamak için borçlanabilmektedir. Borç kavramını “iyi borç” ve “kötü borç” olarak

ikiye ayırmıştır. İyi borç bir hedefe odaklı, planlama yapılarak, makul bir sebeple alınan borç çeşididir. Kredi faizlerinin düştüğü bir ortamda kirada oturan bir ailenin ev satın alırken borçlanması buna örnek olarak gösterilebilir. İhtiyaç olmadığı halde kredi kartıyla savurganlık yaparak gereksiz alışverişler yapmak ise kötü borçlanmaya örnek olarak gösterilebilir (Sarıgül, 2019:138).

Kredi ise Türk Dil Kurumunda “*borç ödemedede güvenilir olma durumu*”, “*ödünç alınan veya verilen mal, para*”, “*güven, saygınlık, itibar*” şeklinde tanımlanmıştır. Kredi ile borç kavram eş anlamlı gibi görünse de temelde bazı farklılıkları vardır. Kredi bir insan ya da kurumun itibarını anlatırken de kullanılır. Kredi vadesine göre kısa, orta ve uzun olmak üzere üçe ayrılır. Genellikle kısa vadeli krediler 1-12 ay arasında, orta vadeli krediler 1-5 yıl arasında, uzun vadeli krediler ise 5 yıldan fazla ödeme imkanı tanımaktadır. Ayrıca bireysel ve ticari kredi türleri ayrımı da vardır. İhtiyaç, konut, taşıt, tarım, ihracat, proje, mesleki kredi türleri olarak sınıflandırmalarla da karşılaşmak mümkündür.

2.9. Yatırım ve Yatırım Araçları

Yatırım kavramının birçok tanımı vardır. En basit anlamıyla üretim kapasitesini artırmak için aktif değerlere yapılan harcamalar yatırım olarak isimlendirilebilir. Bu tanımlama iktisadi anlamı olarak söylenebilir. Bunun haricinde bireylerin tasarruflarını ya da sermayelerini faiz karşılığında bankalara yönlendirmesi veya yatırım araçları yardımıyla ek gelir elde etmeyi amaçlaması da yatırım

kavramını anlatmaktadır. Hisse senedi, döviz, altın, bireysel emeklilik, yatırım fonları, repo, forex, vadeli mevduat, bono, tahvil, kripto para, gayrimenkul alımları ise yatırım araçlarından bazılarıdır. Çalışmamızın ikinci bölümünde bazı yatırım araçlarının örneklerle getirisi incelenecektir.

3. ÖRNEKLERLE FİNANSAL OKURYAZARLIK

3.1. Döviz, Endeks, Altın ve Hisse Senedi İncelemeleri

Döviz, ülkelere has madeni ve kağıt para cinsinden her türlü değerdir. Yani yabancı ülkelerin para birimidir. Özellikle enflasyonun yüksek olduğu ülkelerde milli paranın değerini koruma amaçlı bireysel yatırımcıların dövizde yöneldiğine şahit olabiliriz. Döviz haricinde altın, hisse senedi gibi yatırım araçları da tercih edilebilmektedir.

Hisse senedi yatırımında doğru zamanda doğru şirkete yatırım yapmak son derece önemlidir. Doğru zamanda doğru hisse senedini alan kişi ya da kurumlar tatmin edici paralar kazanabilirken; aynı hisse senedini yanlış zamanda alan kişi ya da kurumlar çok büyük zararlar yazabilir. Doğru şirkete yatırım yapan bir yatırımcı elinde o hisse senedini tuttuğunda hem temettüden (kar dağıtım) yararlanacak, hem bedelli bedelsiz sermaye artırımlarında yerine göre kazançlı olabilecek hem de fiyat artışından meydana gelen kâra sahip olacaktır. Borsa İstanbul'da işlem gören Aralık 2020 tarihi itibarıyla 400 civarı şirket vardır. Bu şirketlerin her birinin halka açıklık oranı birbirinden farklıdır. Bazı şirketler yatırımcı dostu, ortaklarını her koşulda düşünen bir yapıya sahipken; bazı şirketler de küçük yatırımcı düşmanı, yatırımcısını şirketin ortağı olarak görmekten uzak bir

yapıya sahiptir. Ekonominin büyüme zamanlarında, şirketin iyi para kazandığı dönemlerde hisse sendi yatırımcısına temettü dağıtılması; borsaya satış geldiği “daralma” zamanlarda ise şirketin hisse senedi geri alımı yoluyla satışların daha da derinleşmesini önlemeye çalışması yatırımcı dostu bir şirketin özelliği olarak sayılabilir.

Aşağıda döviz, endeks, altın ve Borsa İstanbul’da işlem gören bazı şirketlerin grafikleri incelenecektir. Grafiklerin hepsi <https://tr.tradingview.com/> adresinden alınmıştır.

3.1.1. ABD Doları (USDTRY)

Grafik 1: USDTRY Fiyat Değişimi

Yukardaki grafikte ABD dolarının Türk Lirası karşısındaki değeri incelenmiştir. Grafikte bulunanher bir mum 1 ayı göstermektedir.

Yeşil rengin olduğu grafikler yükselişin yaşandığı ayları, kırmızı renkli grafikler ise düşüşün yaşandığı ayları ifade etmektedir. 1 Ocak 2010 tarihinde 1,5 TL seviyesinde olan USDTRY kuru 10 yıl boyunca yükselen bir trendde hareket etmiş ve 04.12.2020 tarihinde 7,9 TL seviyelerine ulaşmıştır. Son 10 yılda dolar kurundaki bu artışın %450 civarında olduğu söylenebilir. Bu da yıllık %40- 45'lik bir artış ifade eder. İşte tam da bu sebepten dolayı bireysel yatırımcılar da paralarını TL mevduatlarında tutmak yerine dolar yatırımı yapmakta ve kendilerine göre enflasyona karşı önlem almaktadırlar.

3.1.2. Euro (EURTRY)

Aşağıdaki grafikte de EOROTRY incelenmiştir. Ocak 2010 tarihinde 2,15 TL Seviyelerinde olan Euro kuru 04.12.2020 tarihinde 9,4 TL seviyelerindedir. 10 yılda %340 civarında bir yükseliş yaşanmıştır. Bu da yıllık %35 civarında TL'nin Euro karşısında değer kaybettiğinin göstergesidir. Ülkemizde son 10 yılda dolar kuru seviyesinin euroya göre daha fazla yükseldiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Grafik 2: EURTRY Fiyat Değişimi

3.1.3. BIST100 Endeksi

Grafik 3: BIST100 Endeks Seviyesi (TR)

Yukardaki grafikte BIST100 endeksinin TL bazlı grafiği mevcuttur. 2000 yıllarının başında endeks 200'lü seviyelerdeyken 20 yıl sonra 1330'lu seviyelere kadar yükselmiştir. O halde borsamızın en değerli ve işlem hacmi yüksek olan 100 hissesinin bulunduğu endeks, 20 yılda 7 kat artış göstermiş demek yanlış olmaz.

2000-2004 yılları arasında 80 – 210 seviyeleri arasında azalış ve artışlar sergileyen borsamız, Haziran 2004 tarihinde yükseliş başlamış, Şubat 2006 ayına kadar yükselişini sürdürmüştür. (490'lı seviyelere kadar yükselmiştir.)

Ardından BIST 100 endeksinde 4 ay düşüş gerçekleşmiş ve 300'lü seviyelere kadar gerilemiştir.

Temmuz 2006 da tekrar yükseliş başlamış, Ekim 2007 tarihine kadar 500'lü seviyelere test edilmiştir.

2008 yılının başından sonuna kadar düşüşler devam etmiş ve yeniden 200'lü seviyelere kadar düşmüştür.

2009 Mart ayında yeniden yükseliş başlamış, Ekim 2010 tarihine kadar yükselmiş ve 730'lu seviyeler test edilmiştir.

2010-2016 yılları arası dalgalanmalar yaşanmış, 500-800 seviyelerinde seyretmiştir.

Kasım 2016 - Ocak 2018 tarihinde yeniden büyük bir ralli başlamış ve 700'lü seviyelerden 1210'lu seviyelerine kadar yükseliş devam etmiştir.

Mart 2020 tarihinde dünya genelinde tüm emtialarda yaşanan satış baskısından BIST 100’de etkilenmiş, 850 seviyelerine kadar düşüş yaşanmış ve ardından 04.12.2020 tarihinde 1330 seviyelerden kapanmıştır.

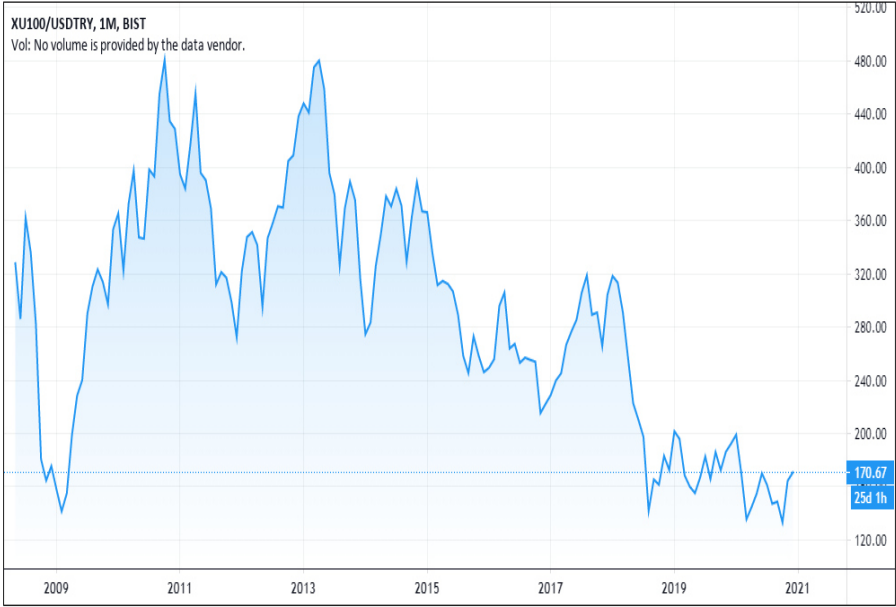
TL bazlı dip ve zirve incelemelerini yukarda incelediğimiz BIST100 endeksinin dolar bazlı grafiği bizler için son derece önemlidir. Aşağıda dolar bazlı BIST 100 endeksi incelenecektir.

Aşağıdaki grafikte BIST100 endeksinin dolar bazlı grafiği vardır. 2008-2020 yıllarını kapsayan bu grafikte 1,2 – 5,2 cent arasında dalgalanmalar yaşanmıştır. 2009 yılında 1,5 cent seviyelerinden başlayan dolar bazlı ralli 2010 yılının sonuna kadar devam etmiştir.

Bu süreçte 5,1 cent seviyelerine kadar yükseliş olmuştur. Daha sonra bir düzeltme hareketi başlamış 2012 yılı başlarına kadar düşüş devam etmiş ve 2,5 cent seviyelerine kadar düşüş yaşanmıştır.

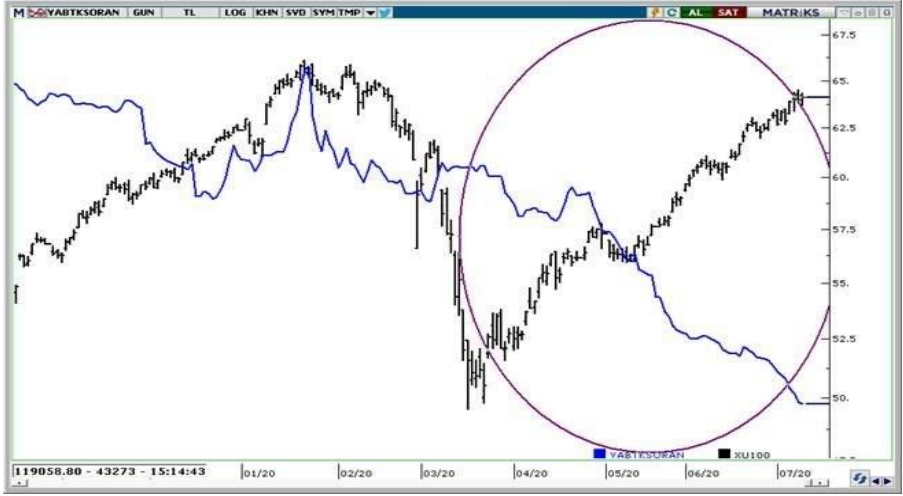
Daha sonra dalgalanmalar olsa da 2013 Mayıs ayına kadar yükseliş trendi devam etmiş ve yeniden 5,1 cent seviyelerine ulaşılmıştır.

Mayıs 2013 tarihinde başlayan düşüş trendi günümüze kadar devam etmiş ve 04.12.2020 tarihinde 1,7 cent seviyelerinden günü kapatmıştır.

Grafik 4: BIST100 Endeks Seviyesi (\$)

Burada değinilmesi gereken çok önemli bir konu vardır. Borsa endeksimiz dolar bazında çok ucuzlamıştır. Ucuzlamanın sebepleri arasında USD/TRY fiyatının yükselmesi olsa da, yabancı yatırımcının ülkemizi terk etmesi bir başka sebeptir. Yani yabancı yatırımcı elinde bulunan hisse senetlerini son yıllarda satmaya başlamıştır. Yabancı Takas Oranı olarak ifade edilen bu verinin düşüş trendinde olduğunu gösteren bir grafiği inceleyelim (<https://www.qnbfi.com/>).

Grafik 5: Yabancı Takas Oranı

2020 yılının başında %65'in üzerinde Yabancı Takas Oranı varken bu oran Temmuz 2020'de %50'nin altına inmiştir. Bu da yabancı uyruklu kişi ve fonların borsamızda bulunan hisse senetlerini sattığını ifade eder. 2020 yılında borsamızda TL bazlı yükselişlere şahit olduk. Bu yükseliş yabancıların hisse senedi satmasına rağmen gerçekleşmiştir. O halde son 1 yıldır yerli yatırımcıların borsamıza ilgi gösterdiğini söylesek çok doğru bir tespit yapmış oluruz. Öyle ki 2020 yılı için bu sayının 400.000'leri geçtiği ile ilgili internette birçok habere rastlamak mümkündür.

Borsa İstanbul'un dolar bazlı neden düştüğü ayrıca incelenmesi gereken bir konudur. Biz bu çalışmamızda bu konuya girmeyeceğiz. Ancak düşüşün ne kadar derin olduğunun anlaşılması için basit bir hesap yapacağız:

BIST100 endeksinin dolar bazlı zirvesi 5,2 cent seviyeleridir. 04.12.2020 tarihi itibariyle dolar kuru 7,8 TL olduğuna göre, $(5,2 \times 7,8 = 40,56)$ BIST100 endeksinin 4000’li seviyelerde olmalı ki, geçmişteki zirvesine yaklaşmış denilebilir. Oysa bizim borsamız aynı tarihte 1330 seviyelerinden kapanmıştır. Yani dolar bazındaki zirveye uzaklığı 3 kattan bile fazladır. Böyle bir düşüş özellikle sermayesi fazla olmayan küçük yatırımcıyı borsadan uzaklaştırmakta, insanlar hisse senedi satın almaktan korkmaktadırlar.

3.1.4. Türk Hava Yolları Anonim Ortaklığı (THYAO)

Grafik 6: THYAO Hisse Senedi Fiyat Değişimi (TL)

Yukardaki grafikte Türk Hava Yollarının 2005-2020 yılları arasında Türk Lirası cinsinden aylık grafiği vardır. Her bir mum, bir ayı ifade etmektedir. Yeşil mumlar artışı, kırmızı mumlar azalışı

göstermektedir. 191 aydan oluşan grafiğin 89 ayında düşüş, 102 ayda yükseliş olmuştur. Ocak 2005 tarihinde 1 Lot (adet) Türk Hava Yolları şirketi hisse senedi fiyatı 0,50 TL civarında iken 04.12.2020 tarihinde aynı hisse senedinin fiyatı 12.17 TL'dir. Burada basit bir yöntemle 16 yılda hisse senedinin fiyatında % 2334 artış yaşandığı söylenebilir. Başka bir ifadeyle hisse senedinin fiyatı 24 kat artmış denilebilir. Buradaki hesaplamada temettü ödemeleri, bedelli/bedelsiz sermaye artırımları işleme alınmamıştır. Yatırımcıya ödenen kar payları ile de aynı hisse senedinden alındığı var sayılacak olursa üstüne bedelli/bedelsiz sermaye artırımlarından da yararlanılacak olursa bu kar oranı çok daha yüksek seviyelere çıkacaktır.

Yukarda yapılan hesaplamalar TL cinsinden yapılmıştır. Borsamızda yabancı yatırımcının payı da hatırı sayılır bir oranda olduğundan (kişi sayısı olarak değil, tutar olarak) hisse senedi fiyatlarının döviz cinsinden incelenmesi bize yeni perspektifler açacaktır. Söylemek istediğimiz durumu da grafik yardımıyla incelemeye çalışalım:

Grafik 7: THYAO Hisse Senedi Fiyat Değişimi (\$)

THYAO hissesinin aylık bazda dolar cinsi üzerinden incelendiği grafik yukarıdadır (her bir mum bir ayı göstermektedir). Grafiğin başlangıç ayı Mart 2008'dir. 79 ay dolar bazlı yükseliş, 71 ay dolar bazlı düşüş yaşanmıştır. Ülkemizde dolar kuru sürekli bir artış eğiliminde olduğundan yani sabit olmadığından her ne kadar dolar bazında yükseliş yaşanan ay sayısı fazla gibi görünse de, hisse senedinin fiyatında genel bir düşüş yaşandığı söylenebilir. Ne demek istediğimizi açıklayalım:

Yabancı yatırımcı 01.06.2008 tarihinde 1 lot THYAO hisse senedi aldığı anda dolar bazlı hisse senedinin fiyatı 0.14\$'dır. Bu aynı zamanda hissenin dolar bazında gördüğü en düşük seviyelerdir. Peki aynı hisse senedinin dolar bazında gördüğü zirve kaç dolardır diye grafik incelendiğinde sonucun 01.03.2018 tarihinde 5,2\$ sevişini gördüğü söylenebilir. O halde bu hisse senedinin dolar bazında taban fiyatı

0,14\$ iken, tavan fiyatı 5,2\$'dır. Aslında hisse senedi yaklaşık 37 kat dolar bazında tavan ve taban fiyat değişimi yaşamıştır. 04.12.2020 tarihinde ise hissenin fiyatı 1,56\$'dır. O halde dolar bazında hisse senedinin bugünkü fiyatı sadece 11 kat artmıştır. Oysa yukarda TL cinsinden değerlendirmesi yaparken hisse senedinin fiyatının 37 kat arttığını söylemiştik. TL bazlı grafikte grafiğin başlangıç yılı 2005, \$ bazlı grafiğin başlangıç yılı 2008 yılı olmasına rağmen bu sonuç olumlu anlamda değişmeyecek hatta 2008 yılında TL bazlı grafikte hisse senedinin fiyatının 0,4 TL civarında olduğunu hesaba katacak olursak aradaki fark daha da açılacaktır.

Analizimize devam edelim:

Yukarda bahsettiğimiz gibi THYAO hisse senedinin dolar bazında tavan fiyatı 5,2\$'dı. O halde bugünün (04.12.2020) USD/TRY kuruna göre hesaplanacak olursak (1\$=7,8TL) ; hisse senedinin TL bazındaki zirvesi 40,56 TL olması gerekir. Oysa TL grafiğine baktığımızda hissenin TL zirvesinin 19,5 TL civarında olduğunu görürüz. Yani bir hisse senedi için “dolar bazda çok ucuz” söylemi, hisse senedinin dolar bazındaki değerinin TL'ye çevrilmesi ile ulaşılan sonuca göre çok daha ucuz olduğudur.

Bilinçli bir yatırımcının hisse senetlerinin grafiklerini, tavan - taban fiyatlarını incelenirken, sadece TL bazlı grafikleri değil; USD bazlı grafikleri de incelemesi gerektiğini öğrenmiş olduk. THYAO örneğinde olduğu gibi hisse senedinin fiyatı TL grafiğinde maksimum 20 seviyesini bile göstermezken; dolar bazında aynı hisse senedinin 40

seviyesinin üzerinde olduğunu görürüz ki burada oluşan fark %100'ün üzerinde ve değeri çok büyüktür.

3.1.5. Aselsan Elektronik San. Tic. A.Ş. (ASELS)

Grafik 8: ASELS Hisse Senedi Fiyat Değişimi (TL)

Yukardaki grafik, Aselsan hisse senedinin Haziran 2007 - Aralık 2020 tarih aralığını göstermektedir. TL cinsinden incelenecek olan grafikte kırmızı mumlar aylık düşüşü, yeşil mumlar aylık yükselişi ifade etmektedir. 2007 yılında 0,25 TL'ye alınabilen 1 lot Aselsan hisse senedi 04.12.2020 tarihi itibariyle 17,71 TL'dir. Her ne kadar bu hissenin 40 TL üstünde fiyatlamalar gördüğünü söyleyebilirsek de hissede yapılan bedelli / bedelsiz sermaye artırımları (yani bölünmeler) sonrası tavan fiyatı 22 TL olarak görünmektedir.

O halde grafiğe göre, Aselsan'ın 0,25 TL'den yaklaşık 13 yılda yaklaşık 88 kat değer kazandığını (22 TL'yi gördüğü zaman), ancak 04.12.2020 tarihi itibariyle bu artış kat satışının 71 olduğunu söyleyebiliriz. Bu hesaplamalarda şirket hissedarlarına ödenen temettüleri ve bedelsiz sermaye artırımlarını dikkate almadığımızı bir kez daha ifade etmek gerekir. Eğer şirketin düzenli olarak ödediği kar payları ile Aselsan hisse senetleri satın alınacak olsaydı bu artış katsayısının üç haneli olması gerekirdi.

Aselsan'ı dolar bazlı grafikte inceleyecek olursak elde edilmesi muhtemelen kârlar daha da yüksektir. Aşağıdaki grafikte Aselsan hisse senedinin fiyatı dolar cinsinden incelenecektir.

Grafik 9: ASELS Hisse Senedi Fiyat Değişimi (USD)

Aselsan'ın 2008 Mayıs ayında fiyatı ortalama 0,15\$'dır. Kasım 2017'de ise 6\$ zirvesini görmüştür. 2017 Kasım ayı için dolar bazında 60 kat fiyat artışı yaşanmıştır denilebilir. 04.12.2020 tarihinde ise 1 lot Aselsan = 2,27\$'dır. Bugünkü fiyatı ise 2008 yılındaki fiyatına göre 15 kat pahalıdır. Yani dolar bazında Aselsan'ın fiyatında ciddi bir azalışın olduğu rahatlıkla söylenebilir. Bu azalış grafikte de rahatlıkla görülecektir. Grafiğe TL bazda bakıldığından zirve 22 TL iken; USD bazlı bakıldığında 04.12.2020 tarihi kuruyla 46,8 TL olduğu rahatlıkla söylenebilir. (1 USD = 7,8TL) (7,8 x 6\$ = 46,8 TL).

Yani dolar bazlı zirve ile TL bazlı zirve arasındaki fark, iki kattan daha çoktur. Tam da bu sebepten Borsa İstanbul, gelişmekte olan ülke borsalarına kıyasla ucuz kalmıştır denilebilir.

Burada değinilmesi gereken bir başka konu, hisse senedi alımı yapılırken doğru noktadan alış yapmaktır. Özellikle kısa vadeli yatırımcılar bir an önce kâr elde etmek istedikleri için hisseyi satın aldıktan sonra düşüşe geçen hisseyi panik halinde elinden çıkarmakta ve zarar etmektedir. Bu satışlar belli bir disiplinle, “stop-loss” yani “zarar kes” mantığıyla yapılıyorsa sorun yoktur. Ancak özellikle günümüzde ülkemizdeki hisse senedi yatırımcısı maalesef alım yaparken kendine bir planlama yapmamaktadır. Hatta çoğu zaman duyum, dedikodu, tüyo üzerine alımların yapıldığını sosyal medya mecralarında okumaktayız. Bu konu ayrıntılı bir şekilde ele alınacaktır.

Yukarda bahsedilen durumu Aselsan özelinde örnekleştirecek olursak, 22 TL'den Aselsan satın alan bir yatırımcının 04.12.2020 tarihi itibarıyla %20'ye yakın bir zararı söz konusudur. Yatırımcılar her zaman yükseliş trendini yakalayamamakta, bazen yıllar boyu sürecek “uzun vadeli yatırımcı!” olmak zorunda kalabilmektedirler. Burada bahsedilen “uzun vadeli yatırımcı” ifadesi, bir seçim değil maalesef zorunluluktur. Stop-loss seviyesi belirlemeyen, düşüş anında paçal yapacak (maliyet düşürecek) kenarda nakdi olmayan yatırımcı, yıllarca hisse senedi fiyatının eski seviyesine gelmesi için beklemektedir. Hisse senedinin eski seviyesine geldiği zaman satış yaptığını düşünsek bile, o zamana kadar kaçırmış olduğu fırsatları ve enflasyon oranına göre kayıbindan da bahsetmek gereklidir.

Örneğin bir yatırımcının 100.000 TL sermaye ile tanesi 10 TL olan bir hisse senedini satın aldığı, senetleri alırken “kar al” veya “zarar kes” seviyesini planlamadığını var sayalım.

Hisse senedi fiyatı, alım yapıldıktan birkaç hafta sonra 11 TL seviyelerine yükselmiş; ancak planlama yapmayan yatırımcı hisselerin fiyatının daha da artacağını düşündüğü için kar satışı yapmamış olsun.

İlerleyen günlerde hisse senedi hızla düşüş trendine girmiş, çok kısa bir zamanda 6 liralara kadar düşmüş, birkaç yıl boyunca 6-8 TL arasında fiyatı dalgalanmış ve bu süreçte şirketin temettü dağıtımını yapmadığını da varsayalım.

Aradan 5 yıl geçtikten sonra hisse senedi fiyatının yeniden 10 TL olduğunu ve yatırımcının yılların vermiş olduğu “bıkkınlıkla” tüm hisse senedini sattığını düşünelim.

Yukarda bahsettiğimiz örnek ilk etapta abartılı gelebilir; ancak grafikler incelendiğinde yatırımcıların böyle bir durumla karşılaşılması bizim borsamızda çok sıradandır.

Gelelim örneğimize, yatırımcı 100.000 TL sermayesi ile tanesi 10 TL’den 10.000 lot hisse senedi almıştı. ($100.000 / 10 = 10.000$ Lot)

Hisse senedi fiyatı 11 TL’ye yükseldiğinde satış yapmış olsaydı;
 $11 \times 10.000 = 110.000$ TL

$110.000 - 100.000 = 10.000$ TL kar elde edecekti.

(Hesaplamalarda banka komisyonu vs. dikkate alınmamaktadır.)

Ancak, fiyatın daha çok yükseleceğini düşünen yatırımcı kar satışı yapmamış beklemeye devam etmiştir. Ve 5 yılın sonunda anaparasını kurtararak 100.000 TL’sini almış, borsadan çıkmıştır.

5 yıl önceki tutar ile şimdiki tutar her ne kadar aynı gibi görünse de (100.000 TL), en az 5 yıllık enflasyon kadar getiri sağlamalıydı ki yatırımcının reel olarak parasının değeri aynı kalmıştır denilebilsin.

5 yıllık enflasyon oranının toplam % 50 olduğunu varsayarsak, bu yatırımcının parası reel anlamda zaten yarıya inmiş; 50.000 TL olmuştur.

Peki, neden böyle bir örnek verdik? Yatırımlarımızı yaparken, özellikle bir emtia satın alırken planlama yapmamızın gerekli olduğunu vurgulamak istedik. Elbette her yatırımcı kar elde etmek ister. Ancak bazen bu mümkün olmayabilir. İşler yolunda gitmediği zamanda “zarar kes” yapılacak bir seviyenin olması gereklidir. Aynı şekilde yükseliş trendinde olan bir emtia da sürekli yükselişini devam ettiremez. Planlanan kar elde edildiğinde “bu kadar bana yeter, benden alan da kazansın” diyebilmelidir bir yatırımcı.

3.1.6. Turkcell İletişim Hizmetleri A.Ş. (TCELL)

BIST30’da işlem gören ve güçlü olarak sayılabilen şirketlerden biri de Turkcell’dir. Öncelikle ilgili hisse senedinin son 1 yıllık performansına bakalım.

Grafik 10’da görüldüğü üzere 13,7’li seviyelerden yıla başlayan hisse senedi fiyatı, 12 ay boyunca en yüksek 17,431 seviyesini; en düşük 11,406 seviyesini görmüştür. 04.12.2020 tarihinde ise 15,7 seviyesindedir. Turkcell’in büyük gücüne inanarak yılın en düşük seviyesinden alım yapıp en yüksek seviyeden satım yapabilen bir yatırımcı olsanız dahi kar oranınız % 50 civarındadır. Bu oran faiz getirisinden elbette daha iyidir ancak yılın en düşük ve yüksek seviyesine göre bu hesaplamayı yaptığımız unutulmamalıdır. Örneğin Haziran ayında 17’li seviyelerden satın almış olsanız 5 ay sonrasında zararda olacağınız da bir gerçektir

Grafik 10: TCELL Hisse Senedi Fiyat Değişimi (1 Yıllık)

Ayrıca Borsa İstanbul'da 2020 yılında işlem gören yüzlerde şirketin bir yılda %100'den fazla para kazandırdığı bir ortamda büyük şirketlerin bu oranlarda para kazandırmaması küçük yatırımcıları “spek hisse” denilen hareketliliği fazla olan şirketlere sevk etmektedir. Kısa vadede spekülasyon hareketlerinin olduğu şirketlere yatırım yapmak mantıklı gibi görünse de, uzun vadede bu hisse senedi fiyatlarının balonlaşmasından dolayı her gün düşecek olması, piyasada sermayesini eritmiş binlerce küçük yatırımcı olmasına sebep olacaktır. Bu sebepten dolayı küçük yatırımcılar, her yıl büyüyen ve net karını artıran güçlü şirketlere yatırım yapmalıdırlar.

Grafik 11'de Turkcell hisse senedinin 10 yıllık grafiğini de incelenecektir. Grafiğe göre,

Ocak 2010 tarihinde 7.80'li seviyelerden yıla başlayan hisse senedi,10 yıl boyunca 7 TL - 18 TL arasında dalgalanmalar yaşamıştır. Bu hesaplama yatırımcıya ödenen temettüler ve sermaye artırımları dahil değildir. Genel olarak Turkcell hisse senedi son 10 yıldır yatırımcına çok büyük denilebilecek bir para kazandırmamıştır. Örneğin 2015 yılında 15'li seviyelerden aldığımız 1 Lot Tcell, 04.12.2020 tarihinde hala 15'li seviyelerdedir. Bu da demek oluyor ki enflasyona karşı bile paranızı koruyamamışsınızdır. Şunu da ifade etmek gerekir ki; Turkcell'in yatırımcısına son 5 yıldır para kazandırmaması onun büyük bir dünya şirketi olduğunu değiştirmez. Son olarak Turkcell hissesinin dolar bazlı grafiğini de inceleyelim

Grafik 11: TCELL Hisse Senedi Fiyat Değişimi (10 Yıllık)

Grafik 12: TCELL Hisse Senedi Fiyat Değişimi (\$)

Dolar bazlı fiyat incelendiğinde 8\$ üzeri seviyelerden 2\$'lı seviyelere düşmüş bir şirket görmekteyiz. Son 10 yılın zirvesini TL'ye çevirdiğimizde 60 TL ve üzeri fiyatlama olması gerekirken 15 TL civarında Turkcell hisse senedi fiyatı vardır. O halde ilgili hisse senedi için dolar bazlı çok ucuzlanmış ve uzun vadeli yatırım için alım yapılabilir denilmesi yanlış bir ifade olmayacaktır.

3.1.7. Halk Bankası (HALKB)

Aşağıdaki grafikte Halkbank'ın TL bazlı grafiği incelenmiştir. 2007 tarihinde 8 TL civarında fiyatı olan hisse senedi fiyatı, 2013 yılında 21 TL olan zirve seviyelerini görmüştür. 2020 başında 4,70'li seviyelere kadar düşen hisse senedi 04.12.2020 tarihinde 5,30'lu seviyelerde günü kapatmıştır.

Grafik 13: HALKB Hisse Senedi Fiyat Değişimi (TR)

Halk Bankası bilindiği üzere devletimize ait varlık fonuna devredilmiş ülkemizin en eski ve köklü finans kurumlarından birisidir. 2013 yılında bu hisse senedi fiyatının daha da artacağını düşünen yatırımcılar 20 TL üzerinden maliyetlendi. Elbette o seviyelerden alış yapan kişiler senet fiyatının çok daha yükseklere çıka çağını ümit ederek bu alımları gerçekleştirmişti. Ancak 2013 yılının günlük grafiği incelendiğinde düşüş trendinin nasıl başladığını görmüş olacağız.

Grafik 14: HALKB Hisse Senedi Fiyat Değişimi (TL)

Yukardaki grafiğe göre, Halkbank'ın hisse senedi için 1 yılda (2012 Mayıs – 2013 Mayıs), %100'ün üzerinde bir getiri sağladığı; hemen ardından yine 1 yılda (2013 Haziran - 2014 Haziran) %100 değer düşüklüğü yaşandığı söylenebilir.

Finansal okuryazarlık konusu anlatılırken bahsedilen “doğru hisseyi, doğru zamanda, doğru seviyeden almanın ne kadar önemli olduğu bu grafikte çok net anlaşılmaktadır. Halkbank'ın hisse senedi, Mayıs 2012 tarihinde alım bir yatırımcı için, doğru bir hisse senedi olurken; 2013 Haziran'ında alım yapan bir yatırımcı için sermayesinin yarısını kaybettiren bir hisse senesi olmaktadır.

Halkbank'ın TL bazında son 13 senede 4,70 - 21 TL seviyelerinde dalgalandığını söylemiştik. Aşağıdaki grafikte de dolar bazındaki dalgalanmalar incelenecektir.

Grafik 15: HALKB Hisse Senedi Fiyat Değişimi (\$)

02.11.2020 tarihinde dolar bazlı Halkbank hisse senedi grafiğinde 0,56 cent seviyelerine kadar düşüşün olduğu görünmektedir. Halkbank özelinde düşüşün yaşanmasının ABD yaptırımları gibi temel analiz ayrıntıları olsa da sonuç olarak bu seviye görünmüştür. Peki, dolar bazında Halkbank'ın zirve seviyesi kaçtır?

2013 yılında 11.90 cent seviyesi görülmüştür. O halde zirve ile dip arasında 21 kat fark vardır diyebiliriz.

Günümüz kuruyla bu hesaplamayı yapacak olursak: (04.12.2020)

0,56 cent : $7,8 \times 0,56 = 4,368$ TL

11,9 cent : $7,8 \times 11,9 = 92,82$ TL

Böyle bir hesaplamada Halkbank'ın hisse senedi fiyatının zirvesine 21 kat uzaklıkta olduğunu görmüş olduk. (Kasım 2020 Halkbank hissesinin fiyatlarına göre)

Bir hisse senedinin fiyatına sadece geçmişte gördüğü dolar bazlı zirve fiyatına bakılarak “ucuz” denilemez elbette. Ancak bu gösterge de yol göstermesi açısından önemlidir. Bunun haricinde temel ve teknik analizler yapılarak hisse senedinin ucuz ya da pahalı olduğuna karar verilebilir.

3.1.8. Ons Altın ve Gram Altın (XAUUSD / XAUTRYG)

Bir başka örnekte de, Türkiye’de altının fiyatını gösteren gram altın ve dünya çapında altını fiyatını belirleyen ons altını inceleyelim.

Grafik 16: Ons Altın Seviyesi

2006-2020 yılları arasındaki ons altın fiyatlarını gösteren aylık grafikte her bir mum bir ayı göstermektedir. Kırmızı mumlar düşüşün yaşandığı, yeşil aylar ise artışın yaşandığı aylardır. Mumların uzunluğu ise işlem hacmini göstermektedir.

2007 başında 580\$ seviyesinde bulunan ons altın, 2008 Mart ayında 1030\$ seviyelerine kadar yükselmiş; daha sonra Ekim 2008'e kadar düşüş trendine girmiş ve 700\$ seviyelerini görmüştür.

Kasım 2008'de başlayan yükseliş trendi Ağustos 2011'e kadar devam etmiş ve 1930\$ seviyelerine kadar çıkmıştır.

Eylül 2011’de yeniden düşüş trendi başlamış, ara ara kısmi yükselişler görünse de Aralık 2015’e kadar 1030\$ seviyelerine kadar düşüş yaşanmıştır.

Ocak 2016 tarihinde yükseliş trendi yeniden başlamış ve zirve Ağustos 2020’de 2080\$ seviyelerinde test edilmiştir.

04.12.2020 tarihinde ise ons altının fiyatı 1840\$ seviyelerindedir.

Gram altın, 1 gram ağırlığında buluna altın anlamına gelen bir değer miktarıdır. Türkiye’de altının fiyatını gösteren bir göstergedir. Ons altın ve dolar fiyatına göre değeri bulunur.

Gram Altın Fiyatını bulmak için;

(Ons Altın / 31,1035) x Dolar Kuru

04.12.2020 tarihinde

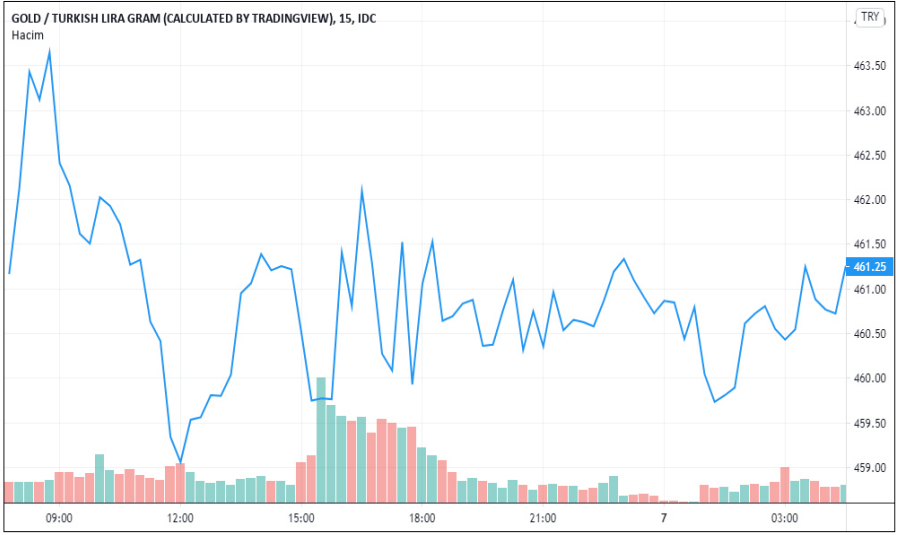
Ons Altın: 1840\$

Dolar Kuru : 7,80 TL ise gram altın kaç TL’dir?

$(1840 / 31,1035) \times 7,80 = ?$

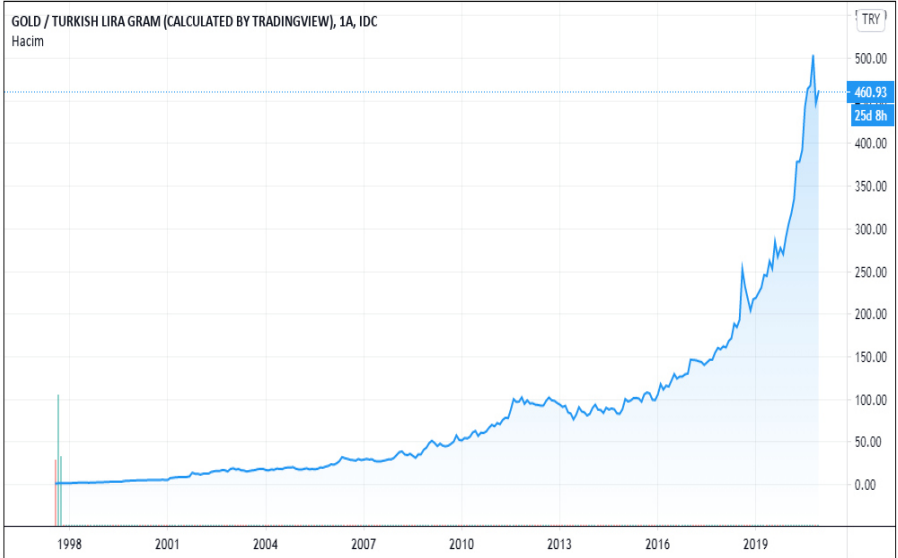
$= 59,157 \times 7,80$

$= 461,4 \text{ TL}$

Grafik 17: Gram Altın Günlük Fiyat Değişimi

Yukardaki grafik, yapmış olduğumuz hesaplamanın doğru olduğunu göstermektedir. Gerçekten de 04.12.2020 tarihinde (09:00 – 21:00 saatleri arasında) gram altın 459-464 TL arasında bir seyir izlemiştir.

Grafik 18: Gram Altın Yıllık Fiyat Değişimi

2000 yılına 5 TL civarında başlayan gram altın, 2020 yılının Aralık ayında 470 TL seviyelerinde alıcı bulmaktadır. Aşağıda 2000-2020 tarihleri arasında aylık bazlı gram altın fiyatları listelenmiştir (www.milliyet.com.tr).

2000 Altın Fiyatları		2001 Altın Fiyatları		2002 Altın Fiyatları	
Oca.00	5.041	Oca.01	5.882	Oca.02	12.537
Şub.00	5.592	Şub.01	5.935	Şub.02	12.833
Mar.00	5.435	Mar.01	8.000	Mar.02	12.935
Nis.00	5.421	Nis.01	9.806	Nis.02	12.950
May.00	5.541	May.01	9.837	May.02	14.300
Haz.00	5.675	Haz.01	10.520	Haz.02	15.822
Tem.00	5.730	Tem.01	11.462	Tem.02	16.837
Ağu.00	5.736	Ağu.01	12.510	Ağu.02	16.450
Eyl.00	5.886	Eyl.01	13.812	Eyl.02	16.962
Eki.00	5.917	Eki.01	14.900	Eki.02	16.522
Kas.00	5.871	Kas.01	13.585	Kas.02	17.032
Ara.00	5.852	Ara.01	12.937	Ara.02	18.016

2003 Altın Fiyatları		2004 Altın Fiyatları		2005 Altın Fiyatları	
Oca.03	19.950	Oca.04	18.360	Oca.05	18.583
Şub.03	18.800	Şub.04	17.400	Şub.05	17.948
Mar.03	18.362	Mar.04	17.375	Mar.05	18.366
Nis.03	17.312	Nis.04	17.880	Nis.05	18.830
May.03	16.740	May.04	18.875	May.05	18.676
Haz.03	15.662	Haz.04	18.987	Haz.05	18.887
Tem.03	15.362	Tem.04	18.770	Tem.05	18.357
Ağu.03	16.440	Ağu.04	19.312	Ağu.05	18.987
Eyl.03	16.875	Eyl.04	19.737	Eyl.05	19.626
Eki.03	17.660	Eki.04	20.300	Eki.05	20.243
Kas.03	18.725	Kas.04	20.600	Kas.05	20.876
Ara.03	18.937	Ara.04	20.000	Ara.05	22.056

2006 Altın Fiyatları		2007 Altın Fiyatları		2008 Altın Fiyatları	
Oca.06	23.384	Oca.07	28.970	Oca.08	33.132
Şub.06	23.589	Şub.07	29.797	Şub.08	35.201
Mar.06	23.836	Mar.07	29.787	Mar.08	38.529
Nis.06	26.216	Nis.07	29.922	Nis.08	38.300
May.06	30.721	May.07	29.045	May.08	36.142
Haz.06	30.118	Haz.07	28.227	Haz.08	35.837
Tem.06	31.422	Tem.07	28.059	Tem.08	37.074
Ağu.06	29.863	Ağu.07	28.411	Ağu.08	32.955
Eyl.06	28.505	Eyl.07	28.872	Eyl.08	33.277
Eki.06	27.919	Eki.07	29.268	Eki.08	38.295
Kas.06	29.227	Kas.07	30.875	Kas.08	38.677
Ara.06	28.735	Ara.07	30.500	Ara.08	40.724

2009 Altın Fiyatları		2010 Altın Fiyatları		2011 Altın Fiyatları	
Oca.09	43.985	Oca.10	53.022	Oca.11	68.717
Şub.09	49.931	Şub.10	53.613	Şub.11	70.421
Mar.09	50.823	Mar.10	55.031	Mar.11	72.460
Nis.09	46.167	Nis.10	55.181	Nis.11	72.915
May.09	46.716	May.10	60.300	May.11	76.978
Haz.09	47.337	Haz.10	62.100	Haz.11	78.938
Tem.09	46.088	Tem.10	60.500	Tem.11	86.099
Ağu.09	45.839	Ağu.10	59.200	Ağu.11	102.452
Eyl.09	48.053	Eyl.10	61.250	Eyl.11	103.132
Eki.09	49.592	Eki.10	62.450	Eki.11	97.280
Kas.09	53.693	Kas.10	61.600	Kas.11	100.623
Ara.09	54.553	Ara.10	68.000	Ara.11	97.815

2012 Altın Fiyatları		2013 Altın Fiyatları		2014 Altın Fiyatları	
Oca.12	97.849	Oca.13	95.330	Oca.14	89.620
Şub.12	99.242	Şub.13	93.300	Şub.14	92.300
Mar.12	96.440	Mar.13	92.900	Mar.14	95.120
Nis.12	94.891	Nis.13	87.020	Nis.14	89.350
May.12	92.153	May.13	83.960	May.14	86.700
Haz.12	94.085	Haz.13	81.320	Haz.14	88.100
Tem.12	93.289	Tem.13	80.320	Tem.14	89.570
Ağu.12	94.545	Ağu.13	85.530	Ağu.14	90.020
Eyl.12	100.804	Eyl.13	87.850	Eyl.14	88.110
Eki.12	101.804	Eki.13	84.030	Eki.14	88.110
Kas.12	96.600	Kas.13	83.490	Kas.14	84.880
Ara.12	95.000	Ara.13	81.850	Ara.14	88.920

2015 Altın Fiyatları		2016 Altın Fiyatları		2017 Altın Fiyatları	
Oca.15	93.790	Oca.16	106.480	Oca.17	145.522
Şub.15	97.320	Şub.16	114.180	Şub.17	144.462
Mar.15	98.770	Mar.16	115.800	Mar.17	144.887
Nis.15	102.370	Nis.16	113.370	Nis.17	148.281
May.15	101.130	May.16	120.420	May.17	142.535
Haz.15	102.150	Haz.16	120.180	Haz.17	142.469
Tem.15	98.320	Tem.16	126.480	Tem.17	140.994
Ağu.15	103.610	Ağu.16	127.920	Ağu.17	144.196
Eyl.15	108.950	Eyl.16	126.850	Eyl.17	146.015
Eki.15	108.670	Eki.16	125.510	Eki.17	150.296
Kas.15	100.120	Kas.16	132.200	Kas.17	159.679
Ara.15	100.780	Ara.16	130.500	Ara.17	157.134

2018 Altın Fiyatları		2019 Altın Fiyatları		2020 Altın Fiyatları	
Oca.18	161	Oca.19	222	Oca.20	296
Şub.18	161	Şub.19	223	Şub.20	311
Mar.18	165	Mar.19	228	Mar.20	324
Nis.18	174	Nis.19	238	Nis.20	373
May.18	185	May.19	249	May.20	382
Haz.18	190	Haz.19	257	Haz.20	380
Tem.18	190	Tem.19	272		
Ağu.18	229	Ağu.19	272		
Eyl.18	242	Eyl.19	276		
Eki.18	227	Eki.19	278		
Kas.18	209	Kas.19	270		
Ara.18	214	Ara.19	278		

Özellikle 2020 yılında Borsa İstanbul’da işlem gören bazı şirketlerin inanılmaz hareketler yaptığını şahit olduk. Günlerce tavan-tavan giden ve yükseliş trendi bittikten sonra günlerce de taban-taban olan şirketlerin grafiklerinden bazılarını inceleyeceğiz.

3.1.9. RTA Laboratuvar Biyolojik Ürünler İlaç ve Makine San. Tic. A.Ş. (RTALB)

İlgili hisse senedi son 12 ayda en düşük 1,8 TL, en yüksek 64,7 seviyelerini görmüştür. Bu fiyatlara göre 1 yılda 36 kat hisse senedi fiyatında değişim yaşandığı söylenebilir. Burada asıl söylenmesi gereken nokta ise 60 TL seviyesinin üzerinde birçok küçük yatırımcının bu hissenin 100 TL seviyelerini göreceğine inanmalarından dolayı korkmadan maliyetlenmeleridir. Maalesef borsayla yeni tanışan ve bir an önce zengin olma hayali kuran birçok küçük yatırımcı “tüyo” denilen yöntemle paralarını kaybetmektedirler. Sosyal medya mecralarında yüksek fiyatlardan maliyetlenen birçok

küçük yatırımcı hikâyesi bulmak zor değildir. Aşağıda RTA Laboratuvarlarının hisse senedi grafiği incelenecektir:

Grafik 19: RTALB Hisse Senedi Fiyat Değişimi

Yukarıda da ifade edildiği gibi son 1 yılda hisse senedinin fiyatında %3494 artış yaşanmıştır. Enflasyonun %10 civarında olduğu bir dönemde %3494'lük bir artış mükemmel bir getiridir. Aynı hisse senedinin 2015-2019 tarihleri arasında çok sınırlı bir hareket halinde olduğu da dikkatten kaçmamalıdır.

3.1.10. Taze Kuru Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş. (TKURU)

Ocak 2020 tarihinde 6,5 TL olan hisse senedi fiyatı, Eylül 2020 tarihinde ise 1034 TL'ye kadar yükselmiştir. Bu demek oluyor ki; ilgili hisse senedi 9 ay gibi kısa bir zamanda 159 kat değer kazanmıştır. Ayrıca son 12 ayda ilgili hisse senedinin görmüş olduğu dip fiyatı: 4,64 TL; zirve fiyatı ise 1034 TL olduğuna göre dip-zirve

arasındaki fark 223 kattır. Bir başka ifadeyle, bu hisse senedi % 22.184 değer kazanmıştır.

Grafik 20: TKURU Hisse Senedi Fiyat Değişimi

Hissenin 04.12.2020 tarihinde fiyatı 266 TL'dir. 1034 TL'den bu hissenin daha da yükseleceğine inanarak ilgili hisse senedinden satın alan bir yatırımcı %74 zarardadır denilebilir. Yani her 100 birim parasının 74 birimi erimiş durumdadır denilebilir. Bir başka ifadeyle bu yatırımcı “uzun vadeli yatırımcı” olmuş durumdadır.

3.1.11. Doğan Şirketler Grubu Holding A.Ş. (DOHOL)

Grafik 21: DOHOL Hisse Senedi Fiyat Değişimi (TL)

Hisse 2007 yılında 1,5 TL seviyelerindeyken, 2019 yılında 0,4 TL seviyelerine kadar düşüş yaşamıştır. 2010-2020 yılları arasında zaman zaman 1 TL altında işlem görse de genel olarak 1 – 2 TL arasında dalgalanmaları olmuştur. 2020 yılının Mart ayında dünya borsalarında yaşanan düşüş ülkemizde de derinden hissedilmiştir. DOHOL’de Nisan 2020 tarihinden itibaren yükselen trende başlamıştır. Bu yıl içinde 3,25 TL zirvesini görmüştür. 04. 12.2020 tarihinde 2,90 TL fiyatından işlem görmektedir. Son 1 yıldır görmüş olduğu en düşük seviye, 1,16 TL; en yüksek seviye ise 3,25 TL’dir. En düşük seviyeden mal alıp, en yüksek seviyeden mal satan bir yatırımcının 1 yıldaki kazancı %180 olmuştur.

Aşağıdaki grafikte de DOHOL'un dolar bazlı grafiği incelenmiştir. Buna göre 2008 yılı başında 0,7 cent seviyelerinde olan 1 lot DOHOL 2009 yılında 0,25 cent seviyelerini test etmiştir. Günümüze kadar hissenin zirvesi 1 dolar seviyelerindedir. Yani hisse dolar bazında incelendiğinde 8 TL'ye yakın bir zirvesinin olduğu söylenebilir. 04.12.2020 tarihinde hissenin 2,90 TL olması, dolar bazında ne kadar ucuz olduğunun da bir göstergesidir.

Grafik 22: DOHOL Hisse Senedi Fiyatı Değişimi (\$)

3.1.12. Turcas Petrol A.Ş. (TRCAS)

Grafik 23: TRCAS Hisse Senedi Fiyat Değişimi

2007 yılında 3 TL seviyelerinde fiyatlanan hisse senedi, 2009 yılı Ocak ayında 1 TL seviyelerine kadar gerilemiştir. 2011 yılı mayıs ayında 3,75 TL seviyelerini görüp, sürekli dalgalanma yaşayan hisse senedi 04.12.2020 tarihinde 5,20 TL’dir. Dalgalanmalara sahip hisse senetleri başarılı Trader’lar için fırsattır. Bir takım teknik analiz uygulamaları yaparak “kar al” ve “stop-loss” seviyelerini önceden tespit edip yaşanan dalgalanmaları fırsata dönüştürebilmek mümkündür. Örneğin hisse senedini 1 TL’den alıp 6 ay sonra 1,5 TL’den satan bir Trader, %50 para kazanmıştır. Aynı Trader, hissenin yeniden düşmesini bekleyip bu sefer 1,2 TL’den aynı hisse senedini aldığı anda elindeki lot miktarını artırmış olacaktır.

Örneği daha da açalım. Şöyle ki: 100.000 TL sermayesi olan bir Trader, Trcas hisse senedini 1 TL'den satın aldı (100.000 lot).

Senedin fiyatı 1,5 TL olduğunda satış gerçekleştirdi ve yeni sermayesi 150.000 TL oldu. (1,5 x 100.000)

Birkaç ay sonra 1 lot Trcas hisse senedinin 1,2 TL seviyesine düştüğünü varsayarsak ($150.000 / 1,2 = 125.000$ lot)

Görüldüğü üzere 2 doğru hamle ile taşımış olduğu hisse senedi adetini %25 artırarak 125.000 lot yapmıştır. İşlem sayısını artırarak lot sayısını artırabilmeyi başarabilen kişiler için dalgalanma yaşanan hisse senetleri fırsattır.

Aynı örneği ters açıdan düşünecek olursak yanlış hamleler ile lot sayısının nasıl azalacağını örneğini vermiş olalım:

100.000 TL sermayesi olan bir Trader, 1 TL seviyesinden Trcas hisse senedini almış olsun. Hisse senedinin fiyatı 0,75 TL ye düştüğünde panikleyip daha fazla zarar edeceği düşüncesiyle hisse senetlerinin tamamını sattığını düşünelim. Aynı yatırımcı hisse senedi yükselmeye başladığında daha fazla yükselecek düşüncesiyle yeniden 1,2 TL'den Trcas hisse senedini aldığı anda elindeki lot azalacaktır. Aşağıda bu örneğin örneğini çözelim:

- $100.000 \text{ TL} / 1 \text{ TL} = 100.000$ lot Trcas hisse senedi alındı.
- $100.000 \text{ Lot} \times 0,75 \text{ TL} = 75.000 \text{ TL}$ (Panik Satışı)
- $75.000 \text{ Lot} / 1,2 \text{ TL} = 62.500 \text{ Lot}$ (aynı hisse senedini pahalandığında tekrar alma işlemi)

- 100.000 Lot – 62.500 Lot = 37,500 Lot panik satışından dolayı zarar edildi.

Trcas hisse senedinin dolar bazlı grafiği aşağıda incelenecektir:

Grafik 24: TRCAS Hisse Senedi Fiyat Değişimi

Grafikte hisse senedinin 2008 yılında 1,5 \$ seviyelerinden 2,8 \$ seviyelerine kadar yükseldiğini daha sonra 2009 Ocak ayında 0,9 cent seviyelerine kadar düşüş yaşadığını görüyoruz. 2011 yılında 2,3 \$ seviyelerinde olan hisse senedini fiyatı 04.12.2020 tarihinde 0,68 cent civarında işlem görmektedir. 2,8 \$ zirve kabul edilecek olursa, dolar bazında ucuz olan hisseler içinde Trcas'ı da saymak doğru olacaktır.

Elbette bir hisseye değer biçmek için sadece o hissenin dolar bazındaki fiyatına bakmak yeterli değildir. Bunun unutulmaması gerekir. İlgili şirketin mali durumu, hissenin fiyatıyla doğrudan ilişkilidir. Yukardaki örneklerde sadece borsamızdaki birçok şirketin dolar bazında yani yabancı yatırımcı nezdinde ucuz olduğunun farkındalığını oluşturmak için böyle bir açıklama gereği görülmüştür.

3.1.13. İpek Doğal Enerji Kaynakları Araştırma ve Üretim A.Ş.

Grafik 25: IPEKE Hisse Senedi Fiyat Değişimi (TL)

2012 yılında 1,20 TL seviyelerinde olan hisse senedi fiyatı 2020 yılında 15,78 TL seviyelerine kadar yükseliş yaşamıştır. Bu seviye aynı zamanda hisse senedinin tarihi zirvesidir. 04.12.2020 tarihinde 12,20 TL seviyesinde olan hisselerin son 1 yıl içinde görmüş olduğu en düşük seviye 5,59 TL; en yüksek seviye 15,78'dir.

Grafik 26: IPEKE Hisse Senedi Fiyat Değişimi (\$)

Dolar bazlı grafiğinde hissenin 2012 yılında 0,6 cent seviyelerinden 2013 tarihinde 3,5 \$ seviyesine kadar yükseldiğini 2020 yılında ise 1,55 \$ seviyelerinden işlem gördüğü söylenebilir. Hissenin dolar bazlı zirvesinden uzak olduğu rahatlıkla söylenebilir.

3.1.14. Türk Telekomünikasyon A.Ş. (TTKOM)

Grafik 27: TTKOM Hisse Senedi Fiyat Değişimi (TL)

Hisse senedinin 2008 yılında 4,2 TL seviyesinden 2009 yılında 2,9 TL seviyelerine kadar düşüş yaşadığını söyleyebiliriz. 2009 yılındaki bu tarihi düşüşten sonra, 2011 Ağustos'a kadar uzun soluklu bir ralli yaşanmış ve hisse 9,5 TL seviyelerine kadar yükselmiştir. Zaman zaman düşüş ve yükselişler yaşayan hisse senedi bu dalgalanmaların sonunda 2018 yılına gelindiğinde 3,1 TL seviyelerine kadar gerilemiştir. 04.12.2020 tarihinde 7,9 TL seviyesinden işlem görmektedir.

Dolar bazlı fiyatlamasına bakacak olursak: 2008 tarihinde 3,4 \$ olan fiyatı, 2009 yılında 1,8'lere kadar düşmüş, daha sonra dalgalanmalar yaşamış ve tarihi zirvesini 5,85 \$ civarında yaşamıştır. 04.12.2020 tarihinde ise 1 \$ seviyelerinden işlem görmektedir.

Grafik 28: TTKOM Hisse Senedi Fiyat Değişimi (\$)

3.1.15. Petkim Petrokimya Holding A.Ş. (PETKM)

Grafik 29: PETKM Hisse Senedi Fiyat Değişimi (TL)

2008 yılı başında 0,6 TL seviyelerinde olan hisse senedi fiyatı, 2010 yılı başında 1 TL seviyelerini test etmiştir. Ocak 2016'da 2 TL seviyeleri görülürken; Ocak 2018'de 5,2 TL seviyeleri test edilmiştir. Mart 2020'de yaşanan büyük düşüşte 2,2 TL seviyelerine kadar satış yiyen hisse senedinin fiyatı, Aralık 2020 tarihinde 5,2 seviyelerinde seyretmektedir.

Görüldüğü üzere 2018 yılı başlarında hisse senedi alan bir yatırımcı 2020 Mart ayında almış olduğu bu hisse senedini satmak zorunda olsa yüksek oranda zararla borsadan çıkmış olacak. Tam tersi durumda düşüşü fırsat gören ve kenarda nakdi bulunan başka bir yatırımcı da 2,2 seviyelerinden aldığı Petkim hisse senedini 5,2 seviyelerinden bozdursa 8 ayda %136 para kazanmış olacak. Buda aylık %17'lik bir kazancı ifade eder.

Petkim hissesinin dolar bazlı grafiğini inceleyecek olursak:

Grafik 30: PETKM Hisse Senedi Fiyat Değişimi (\$)

2009 yılı Ocak ayında 0,2 cent seviyesinde olan hisse senedi fiyatı, 2011 Ocak ayında 0,6 cent Seviyelerine kadar yükseliş yaşamıştır. 2018 Ocak ayında 1,4 \$ seviyelerine kadar yükselen hisse senedi Aralık 2020 tarihinde 0,65 cent seviyelerini test etmektedir. Yani dolar bazlı zirvesinin neredeyse yarısından bile ucuzdur denilebilir. Bu hesaplamalarda banka komisyonları, ödenen vergilerin işleme alınmadığını bir kez daha hatırlatmak yerinde olacaktır. Aynı zamanda şirketlerin ödediği temettüler, bedelli-bedelsiz sermaye değişimleri de hesaba katılmamaktadır.

3.1.16. Tüpraş - Türkiye Petrol Rafineri A.Ş. (TUPRS)

Grafik 31: TUPRS Hisse Senedi Fiyat Değişimi (TL)

Ülkemizin en büyük değerlerinden biri olan Tüpraş Petrol Rafinerisinin hisse senedi, grafikte de görüldüğü üzere uzun vadeli yatırımcısına genel olarak makul bir para kazandırmıştır.

2008 Ocak ayında 30 TL olan hisse senedinin fiyatı 2011 Mayıs ayında 55 TL seviyelerini test etmiştir. Aynı yılın Ağustos ayında yeniden 30 TL seviyelerine düşen hisse senedi fiyatı, Ekim 2016 tarihinde 56 TL seviyelerindedir.

Ekim 2016 tarihinde ralliye başlayan hisselerin fiyatı, Aralık 2017 tarihine kadar 146 TL seviyelerini test etmiştir. Mart 2020 tarihinde her hisse senedi gibi büyük bir düşüş yaşamış 60 TL seviyelerini test etmiş; Aralık 2020 tarihinde ise 105-110 TL seviyelerindedir.

Aynı hisse senedi dolar bazında incelenecek olursa;

Grafik 32: TUPRS Hisse Senedi Fiyat Değişimi (\$)

2008 Mayıs ayında 23\$ seviyelerinde olan hisse fiyatı, aynı yılın Kasım ayında 6\$ seviyelerine kadar düşüş yaşamıştır. 2011 Mayıs ayında 34\$ seviyesine kadar yükselen hisse senedi, bazı dönemlerde 15\$ seviyelerine kadar düşüş yaşamış, 2017 Kasım ayında 38\$

zirvesini görmüştür. Ardından düşüş trendine giren hisse, Aralık 2020 tarihinde 14\$ seviyelerinde işlem görmektedir.

Tupraş Petrol Rafineri A.Ş. ülkemiz için büyük bir değerdir. Hisse senedinin düşüş yaşadığı dönemlerde alım yapan yatırımcılar doğru zamanda satmayı da başarabilmişlerse almış oldukları temettüler de hesaba katıldığında tatmin edici para kazanmışlardır.

3.1.17. Tofaş Türk Otomobil Fabrikası A.Ş. (TOASO)

Grafik 33: TOASO Hisse Senedi Fiyat Değişimi (TL)

2009 yılı Ocak ayında 1 TL olan hisse senedinin fiyatı 2011 yılı Ocak ayında 10 TL olmuştur. 2017 Kasım ayında 36 TL seviyelerine kadar yükselen hisse senedi fiyatı 2019 Mayıs ayında 14 TL seviyelerine

kadar düşüş yaşamış, 2020 Aralık ayında ise 32 TL seviyelerinden işlem görmektedir. TOASO her ay düzenli birikim yapılabilen bir hisse senedir. Temettü verimi de yüksek denilebilir. Yatırımcısını sabrettiği zaman üzmecek bir hisse senedi olmuştur. Görüldüğü üzere temettüler ve sermaye artırımları hariç 11 yılda 30 kattan fazla fiyat artışı yaşanmıştır. Burada önemli olan nokta her zaman söylendiği gibi doğru zamanda doğru miktarda alım yapmaktır.

TOASO'nun dolar bazlı grafiği de aşağıda incelenecektir.

Grafik 34: TOASO Hisse Senedi Fiyat Değişimi (\$)

Haziran 2008'de 3,8\$ seviyesinden Ocak 2009'da 0,7 cent seviyelerine kadar düşüş yaşamıştır. Ocak 2011'de 6,3 \$ seviyelerine kadar yükselmiş, Mayıs 2013'de 8,1 \$ seviyelerini test etmiştir. Mart

2020 tarihinde 2,40 \$ seviyelerine kadar düşüş yaşamış olan hisse fiyatı, Aralık 2020 tarihinde 4,2 \$ seviyelerindedir.

3.1.18. Karsan Otomotiv Sanayii ve Ticaret A.Ş. (KARSN)

Grafik 35: KARSN Hisse Senedi Fiyat Değişimi (TL)

2007 Haziran ayında 2,3 TL olan hisse sendi fiyatı aynı yılın Ekim ayında 3,16 TL seviyelerini görmüştür. 2009 Mart ayında 0,4 TL seviyelerini test eden hisse senedi fiyatı, 2011 Nisan ayında 2,05 TL seviyelerine kadar yükseliş yaşamıştır. 2011 Ağustos ayında 0,8 TL seviyelerine kadar düşüş yaşanırken 2020 Temmuz ayında 3,85 TL zirvesi görülmüştür. Aralık 2020 tarihinde 3,10 seviyelerinden işlem yapılmaktadır.

Dolar bazında ise 2008 Mayıs ayında 1,3\$ seviyelerinden 2009 Şubat ayında 0,24 \$ seviyelerine kadar düşüş yaşanmıştır. 2011 Nisan

ayında 1,34 \$, 2014 Nisan ayında 0,33 cent seviyeleri test edilmiştir. Aralık 2020 tarihinde ise 0,40 \$ seviyelerinden işlem görülmektedir.

Grafik 36: KARSN Hisse Senedi Fiyat Değişimi (\$)

3.1.19. Zorlu Enerji Elektrik Üretim A.Ş. (ZOREN)

Zorlu Enerji Hisse Senedi fiyatı 2009 Ocak ayında 0,4 TL iken, 2009 Eylül ayında 1,8 TL'ye kadar yükselmiştir. 2014 Mart ayında 0,5 TL'ye düşen hisse senedi fiyatı aynı yılın Kasım ayında 2,10 TL'ye kadar yükseliş yaşamıştır. 2018 Ekim ayında 1 TL seviyeleri test edilirken 2020 Ağustos tarihinde 3,2 TL zirvesi görülmüş ve Aralık 2020 tarihinde ise ilgili hisse senedi fiyatı 2,6 seviyelerindedir. Dolar bazında ise Mart 2009'da 0,23 \$ seviyelerinden Eylül 2019'da 1,2 \$ seviyelerine bir yükseliş yaşanmıştır. Kasım 2014 tarihinde 0,9 \$ seviyeleri, Eylül 2015 tarihinde 0,3 \$ seviyeleri, Mart 2020 tarihinde

ise 0,17 \$ seviyeleri test edilmiştir. Aralık 2020 tarihinde ise 0,35 \$ seviyelerinde işlem görmektedir.

Grafik 37: ZOREN Hisse Senedi Fiyatı Değişimi (TL)

Grafik 38: ZOREN Hisse Senedi Fiyatı Değişimi (\$)

3.1.20. Vestel Elektronik Sanayi ve Ticaret A.Ş. (VESTL)

Vestel Elektroniğin hisse senedi fiyatı Temmuz 2007 tarihinde 2,7 TL iken Şubat 2015’de 8,7 TL’dir. Aralık 2018’de 5,2 TL seviyelerinde olan hisse senedi fiyatı Şubat 2020’de 17,8 TL seviyelerini test etmiştir. Mart 2020 tarihinde 8,4 TL seviyelerine kadar düşen hisse senedi Aralık 2020 tarihinde 20-21 TL seviyelerinde işlem görmektedir.

Şubat 2020 tarihinde hisselerin yükseliş trendinde olduğunu düşünerek 17,8 TL’den hisse senedi alan bir yatırımcı, Mart ayındaki küresel satış sonrasında sermayesini yarı yarıya azaltmıştır. Yani Şubat 2020’de 178.000 TL’lik hisse senedi alan bir yatırımcı 1 ay sonra sermayesini 84000 TL’ye düşürmüştür. Mart ayında 84.000 TL’lik alım yapan bir yatırımcı ise Aralık 2020 tarihinde sermayesini 200.000 TL yapmıştır. 1 ay farkla yapılan aynı hisse senedi işlemi görüldüğü üzere ne kadar farklı sonuçlara sebep oluyor bu örneklerle görülmektedir.

Dolar bazında ise Vestel hisse senedi fiyatı 2008 Mayıs ayında 1,5\$ iken, 2014 Ocak ayında 0,6\$ seviyelerine kadar düşüş yaşamıştır. Ekim 2014 tarihinde 3,5\$ zirvesi görülmüş, Ağustos 2015 tarihinde 1,2\$’a kadar düşüş yaşanmıştır. Aralık 2020 tarihinde ise 2,7\$ seviyelerinden işlem görülmektedir.

Grafik 39: VESTL Hisse Senedi Fiyat Değişimi (TL)

Grafik 40: VESTL Hisse Senedi Fiyat Değişimi (\$)

3.1.21. Arçelik A.Ş. (ARCLK)

2008 Haziran ayında 7,5 TL olan hisse senedi, 2009 Ocak ayında 1,1 TL'ye gerilemiştir. 2011 Mayıs ayında 9 TL olan hisse senedi fiyatı 2011 Aralık ayında 5,5 TL'dir. 2013 Mayıs ayında 14,4 TL; 2017 Temmuz ayında 28 TL test edilmiştir. 2020 Mart ayında 12 TL seviyelerine kadar düşüş yaşanan hisse 2020 Aralık'ta 30 TL seviyelerinde işlem görmektedir.

Dolar bazında ise 2008 Mayıs'ta 3\$; 2010 Ekim'de 6\$; 2011 Kasım'da 2,9\$; 2013 Mayıs'da 8,1\$; 2018 Temmuz'da 1,7\$; 2020 Aralık'da ise 4\$ seviyeleri görülmüştür. Arçelik için, 8\$ zirvesine göre yarı yarıya ucuz bir hisse olduğunu söylemek mümkündür.

Grafik 41: ARCLK Hisse Senedi Fiyat Değişimi (TL)

Grafik 42: ARCLK Hisse Senedi Fiyat Değişimi (\$)

3.1.22. Koç Holding A.Ş. (KCHOL)

Grafik 43: KCHOL Hisse Senedi Fiyat Değişimi (TL)

Grafik 44: KCHOL Hisse Senedi Fiyat Değişimi (\$)

Yukardaki son iki grafikte Koç Holdingin TL ve dolar cinsinden fiyat değişimleri incelenmiştir. Buna göre 2008 Ocak ayında 3 TL olan hisse, düzenli olarak yükseliş göstermiş ve 2020 Aralık tarihinde 20 TL seviyelerini test etmiştir. Elbette her hisse senedinde yükselişler olduğu gibi düşüşler de yaşanacaktır. Bu düşüşler makul düzeyde olduğu zaman normal karşılanır. Hatta yükselişin devam edebilmesi için de şarttır bu kar satışları. Koç Holding de böyle bir yükseliş trendinde olmuştur. 2020 Mart ayında dünyada yaşanan büyük satış dalgasından bu holdingde etkilenmiş 12 TL seviyeleri test edilmiştir.

Dolar bazında ise 2008 Mayıs ayında 2,20 \$; 2009 Mart 0,8 cent; 2010 Kasım 5,2\$; 2011 Kasım 2,7\$; 2013 Mayıs 6,65\$ seviyeleri test edilmiştir. 2020 Aralık ayında ise 2,5\$ seviyelerinden işlem görülmektedir.

3.1.23. Hacı Ömer Sabancı Holding A.Ş. (SAHOL)

Grafik 45: SAHOL Hisse Senedi Fiyat Değişimi (TR)

Grafik 46: SAHOL Hisse Senedi Fiyat Değişimi (\$)

Haziran 2007’de 6 TL olan hisse senedi fiyatı Mart 2009’da 2,1 TL seviyelerini test etmiştir. Kasım 2010 tarihinde 8,2 TL; Ocak 2012’de 5 TL; Mayıs 2013 tarihinde 13,3 seviyeleri görülmüştür. Mart 2014’de 7 TL olan hisse senedi fiyatı Aralık 2020 tarihinde 10 TL seviyelerinde işlem görmektedir.

Dolar bazında Mayıs 2008 tarihinde 3,5 \$ seviyesinde olan hisse fiyatı, Mart 2009’da 1,2 \$; Kasım 2010 tarihinde 5,8 \$ seviyelerini test etmiştir. Ocak 2012 tarihinde 2,9 \$; Mayıs 2013 tarihinde ise 7,25 \$ zirvesi görülmüştür. Aralık 2020 tarihinde 1,4 \$ seviyelerinden işlem yapılmaktadır. 2013 yılında görülen dolar zirvesine 5 kat uzaklıkta olan şirket, yabancı takas oranının artmasıyla daha da değerlenecektir.

Sabancı Holding’in içinde Akbank, CarrefourSA, Teknosa, KordSA, EnerjiSa, Brisa, AvivaSa, ÇimSA, Aksigorta, Akçansa gibi halka açık şirketler bulunmaktadır. Holdingin ne kadar güçlü bir yapıya sahip olduğu, onu meydana getiren şirketlerin gücünden belli olmaktadır. Yukarıda ismi sayılan şirketlerinden bir tanesinin etmiş olduğu kar ya da zarar SAHOL’ün bilançosuna yansiyacak ve onun değerini etkileyecektir.

Borsa İstanbul’da Sabancı Grubuna yatırım yapmak isteyen bir kişi holdingin kendisine de yatırım yapabilir; holdingin içinde yer alan Akbank, Çimsa, Teknosa gibi şirketlere de yatırım yapabilir. Yapılan yatırımda hangi hisse senedinin daha çok getiri sağlayacağını önceden bilmek mümkün değildir. Örneğin SAHOL’un getiri sağlamadığı bir yıl Çimsa yatırımcısına çok para kazandırmış olabilir.

3.1.24. Ege Endüstri Ticaret ve A.Ş. (EGEEN)

Grafik 47: EGEEN Hisse Senedi Fiyat Değişimi (TL)

Grafik 48: EGEEN Hisse Senedi Fiyat Değişimi (\$)

2011 Ocak ayında 50 TL seviyelerinde olan hisse senedi fiyatı, 2014 Ağustos ayında 115 TL seviyelerini test etmiştir. 2015 Kasım ayında 350 TL'ye kadar yükseliş yaşanmış, 2016 Kasım ayında 205 TL seviyelerine düşmüştür.

2019 Kasım ayında 500 TL seviyelerine yükseliş yaşanmış, 2020 Mart ayında 390 TL seviyeleri test edilmiştir. Bu düşüşten sonra 2020 Kasım ayında 1850 TL seviyelerinde zirve görülmüş, Aralık 2020 tarihinde 1600 TL üzerinde işlem yapılmaktadır.

Dolar bazında ise 2011 yılı Ocak ayında 17\$; 2011 Kasım'da 54\$; 2015 Kasım'da 118\$; 2016 Kasım'da 58\$; 2020 Kasım'da ise 240\$ seviyeleri test edilmiştir.

Birçok şirketin uzun vadeli grafiğinde dolar bazında büyük düşüşler yaşanırken, EGEEN hisse senedinde böyle bir düşüş yaşanmamıştır. Son 10 yılda TL bazında 18 kat değerlenen hisse senedi, dolar bazında da 14 kat değerelebilmeyi başarmıştır.

3.1.25. Esenboğa Elektrik Üretim A.Ş. (ESEN)

2020 Ekim ayında halka arzı 8,5 TL'den gerçekleştirilen hisse senedi, 9 gün boyunca tavan olmuş yani her gün %10 değer kazanmıştır. 2020 yılında halka açılan şirketlere rekor talep gelmesinden dolayı yatırımcılar istedikleri adette hisse senedi alamamışlar sadece oransal anlamda dağılım yoluyla cüzzî bir miktar hisse senedi alabilmişlerdir. İşlem görmesinin 10. Günün sonunda 21,98 TL seviyesinden düşüş başlamış ve Aralık 2020 tarihinde 17 TL / 19 TL arasında işlem görmektedir.

Grafik 49: ESEN Hisse Senedi Fiyat Değişimi (Günlük)

3.1.26. Bayrak EBT Taban San. ve Tic. A.Ş. (BAYRK)

2020 Haziran ayında 3,6 TL seviyelerinden halka arz edilen hisse senedi, 11,57 TL seviyelerine kadar yükseliş yaşamıştır. 2020 Aralık ayında 1 lot BAYRK = 10 TL / 11 TL arasında işlem görmektedir. ESEN hissesinde olduğu gibi BAYRK hissesinde de toplam talep miktarına göre hisse dağıtılmış ve yatırımcılar eşit şekilde hisse senedi alabilmişlerdir.

Grafik 50: BAYRK Hisse Senedi Fiyat Değişimi (Günlük)

3.2. Borsa İstanbul'da İşlem Gören Şirketler

Aralık 2020 tarihinde, Borsa İstanbul'da işlem gören 400 civarında şirket bulunmaktadır. Bu şirketler “Ana Pazar” , “Yıldız Pazar” , “Alt Pazar” “Yakın İzleme Pazarı” gibi ayrımlara ayrılmıştır. Yıldız Pazar'daki hisse senetleri sermaye yapısı, kurumsallık gibi konularda güçlü şirketler iken, yakın izleme pazarında bulunan hisselerde spekülasyon hareketleri daha sık olabilmektedir. Ayrıca şirketlerin endekslerinde de bir takım ayrımlar olabilmektedir. Örneğin BIST Gıda, BIST Sanayi, BIST Banka, BIST Teknoloji, BIST Savunma, BIST Bilişim, BIST Haberleşme gibi bir çok endeks ayrımı da vardır. Aşağıdaki tabloda ülkemiz borsasında (Borsa İstanbul) işlem gören hisse senetlerinin isimleri sıralanacaktır. Sırasıyla Borsa İstanbul'da

işlem gören en güçlü ve işlem hacmi çok olan 30,50,100 ve son olarak tüm hisse netlerinin isimlerine çalışmamızda yer verilecektir.

BIST 30 Endeksi; Borsa İstanbul'da işlem gören, hem işlem hacmi hem de piyasa değeri en yüksek 30 şirketin hisse senetlerinin performanslarının ölçülmesiyle meydana gelen bir endekstir. Bu tanımlamadan sonra BIST 50 ve BIST100 endekslerinin ne demek olduğu da kolayca anlaşılabilir. BIST 30 endeksi içinde yer alan hisse senetleri; BIST 50 ve BIST 100 endekslerinde de bulunmaktadır. Bu hisseler belli aralıklarla güncellenir. Aşağıdaki tabloda Aralık 2020 tarihi itibarıyla borsamızın en değerli ve işlem hacimleri yüksek olan 30, 50 ve 100 şirketi ve son olarak da borsamızda işlem gören tüm hisselerin kod ve isimleri verilmiştir.

Tablo 4: BORSA İstanbul'da İşlem Gören Şirketler ve Kodları

BIST 30 ŞİRKETLERİ		
S.No	Şirket Adı	Şirket Kodu
1	AKBANK T.A.Ş.	AKBNK
2	ARÇELİK A.Ş.	ARCLK
3	ASELSAN ELEKTRONİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	ASELS
4	BİM BİRLEŞİK MAĞAZALAR A.Ş.	BIMAS
5	DOĞAN ŞİRKETLER GRUBU HOLDİNG A.Ş.	DOHOL
6	EMLAK KONUT GAYRİMENKUL YATIRIM O. A.Ş.	EKGYO
7	EREĞLİ DEMİR VE ÇELİK FABRİKALARI T.A.Ş.	EREGL
8	GÜBRE FABRİKALARI T.A.Ş.	GUBRF
9	HACI ÖMER SABANCI HOLDİNG A.Ş.	SAHOL
10	KARDEMİR KARABÜK DEMİR ÇELİK SAN. TİC. A.Ş.	KRDMD

11	KOÇ HOLDİNG A.Ş.	KCHOL
12	KOZA ALTIN İŞLETMELERİ A.Ş.	KOZAL
13	KOZA ANADOLU METAL MADENCİLİK İŞL. A.Ş.	KOZAA
14	MİGROS TİCARET A.Ş.	MGROS
15	OYAK ÇİMENTO FABRİKALARI A.Ş.	OYAKC
16	PEGASUS HAVA TAŞIMACILIĞI A.Ş.	PGSUS
17	PETKİM PETROKİMYA HOLDİNG A.Ş.	PETKM
18	TAV HAVALİMANLARI HOLDİNG A.Ş.	TAVHL
19	TEKFEN HOLDİNG A.Ş.	TKFEN
20	TURKCELL İLETİŞİM HİZMETLERİ A.Ş.	TCELL
21	TÜPRAŞ-TÜRKİYE PETROL RAFİNERİLERİ A.Ş.	TUPRAS
22	TÜRK HAVA YOLLARI A.O.	THYAO
23	TÜRK TELEKOMÜNİKASYON A.Ş.	TTKOM
24	TÜRKİYE GARANTİ BANKASI A.Ş.	GARAN
25	TÜRKİYE HALK BANKASI A.Ş.	HALKB
26	TÜRKİYE İŞ BANKASI A.Ş.	ISCTR
27	TÜRKİYE SİNAİ KALKINMA BANKASI A.Ş.	TSKB
28	TÜRKİYE ŞİŞE VE CAM FABRİKALARI A.Ş.	SISE
29	TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI T.A.O.	VAKBN
30	YAPI VE KREDİ BANKASI A.Ş.	YKBNK
BIST 50 ŞİRKETLERİ		
31	ALARKO HOLDİNG A.Ş.	ALARK
32	ALKİM ALKALİ KİMYA A.Ş.	ALKİM
33	ANADOLU EFES BİRACILIK VE MALT SANAYİİ A.Ş.	AEFES
34	COCA-COLA İÇECEK A.Ş.	CCOLA
35	ECZACIBAŞI İLAÇ, SİNAİ VE FİNANSAL Y.S.T. A.Ş.	ECILC
36	ENERJİSA ENERJİ A.Ş.	ENJSA
37	HEKTAŞ TİCARET T.A.Ş.	HEKTS
38	İPEK DOĞAL ENERJİ KAYNAKLARI A.Ş.	IPEKE
39	İŞ FİNANSAL KİRALAMA A.Ş.	ISFIN
40	İŞ GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	ISGYO
41	MLP SAĞLIK HİZMETLERİ A.Ş.	MPARK

42	ODAŞ ELEKTRİK ÜRETİM SANAYİ TİCARET A.Ş.	ODAS
43	SASA POLYESTER SANAYİ A.Ş.	SASA
44	SELÇUK ECZA DEPOSU TİCARET VE SANAYİ A.Ş.	SELEC
45	ŞOK MARKETLER TİCARET A.Ş.	SOKM
46	TOFAŞ TÜRK OTOMOBİL FABRİKASI A.Ş.	TOASO
47	TORUNLAR GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI	TRGYO
48	TÜRKİYE SİGORTA A.Ş.	TURSG
49	ÜLKER BİSKÜVİ SANAYİ A.Ş.	ULKER
50	VESTEL ELEKTRONİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	VESBE
BIST 100 ŞİRKETLERİ		
51	ANADOLU GRUBU HOLDİNG	AGHOL
52	AKÇANSA ÇİMENTO SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	AKCNS
53	AKİŞ GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	AKSGY
54	AKSA AKRİLİK KİMYA SANAYİİ A.Ş.	AKSA
55	AKSA ENERJİ ÜRETİM A.Ş.	AKSEN
56	AKSİGORTA A.Ş.	AKGRT
57	ALARKO GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	ALGYO
58	ALBARAKA TÜRK KATILIM BANKASI A.Ş.	ALBRK
59	ALCATEL LUCENT TELETAS T. A.Ş.	ALCTL
60	ARD GRUP BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİ A.Ş.	ARDYZ
61	AYGAZ A.Ş.	AYGAZ
62	BAGFAŞ BANDIRMA GÜBRE FABRİKALARI A.Ş.	BAGFS
63	BİZİM TOPTAN SATIŞ MAĞAZALARI A.Ş.	BİZİM
64	BORUSAN MANNESMANN BORU SAN. VE TİC. A.Ş.	BRSAN
65	BRİSA BRIDGESTONE SABANCI LASTİK S.T. A.Ş.	BRISA
66	BURSA ÇİMENTO FABRİKASI A.Ş.	BUCIM
67	CELEBİ HAVA SERVİSİ A.Ş.	CELEBI
68	CEMTAŞ ÇELİK MAKİNA SANAYİ VE	CEMTS

	TİCARET A.Ş.	
69	ÇİMSA ÇİMENTO SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	CIMSA
70	DEVA HOLDİNG A.Ş.	DEVA
71	DO & CO AKTIENGESELLSCHAFT	DOCO
72	DOĞUŞ OTOMOTİV SERVİS VE TİCARET A.Ş.	DOAS
73	EGE ENDÜSTRİ VE TİCARET A.Ş.	EGEEN
74	ENKA İNŞAAT VE SANAYİ A.Ş.	ENKAI
75	FORD OTOMOTİV SANAYİ A.Ş.	FROTO
76	GOODYEAR LASTİKLERİ T.A.Ş.	GOODY
77	GÖZDE GİRİŞİM SERMAYESİ Y. O. A.Ş.	GOZDE
78	GSD HOLDİNG A.Ş.	GSDHO
79	HALK GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	HLGYO
80	İNDEKS BİLGİSAYAR SİSTEMLERİ M. S. T. A.Ş.	INDES
81	İSKENDERUN DEMİR VE ÇELİK A.Ş.	ISDMR
82	IS Y. MEN. DEG.	ISMEN
83	KAREL ELEKTRONİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	KAREL
84	KARTONSAN KARTON SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	KARTN
85	KEREVİTAŞ GIDA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	KERTV
86	KORDSA TEKNİK TEKSTİL A.Ş.	KORDS
87	LOGO YAZILIM SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	LOGO
88	MAVİ GİYİM SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	MAVI
89	NET HOLDİNG A.Ş.	NTHOL
90	NETAŞ TELEKOMÜNİKASYON A.Ş.	NETAS
91	OTOKAR OTOMOTİV VE SAVUNMA SANAYİ A.Ş.	OTKAR
92	ÖZAK GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	OZKGY
93	PINAR ENTEGRE ET VE UN SANAYİİ A.Ş.	PETUN
94	PINAR SÜT MAMULLERİ SANAYİİ A.Ş.	PNSUT
95	ŞEKERBANK T.A.Ş.	SKBNK
96	TAT GIDA SANAYİ A.Ş.	TATGD
97	TÜMOSAN MOTOR VE TRAKTÖR SANAYİ	TMSN

	A.Ş.	
98	TÜRK TRAKTÖR VE ZİRAAT MAKİNELERİ A.Ş.	TTRAK
99	YATAŞ YATAK VE YORGAN SAN. VE TİCARET A.Ş.	YATAS
100	ZORLU ENERJİ ELEKTRİK ÜRETİM A.Ş.	ZOREN
BİST DİĞER HİSSELER		
101	ALARKO CARRIER SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	ALCAR
102	ACISELSAN ACIPAYAM SELÜLOZ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	ACSEL
103	ADEL KALEMCİLİK TİCARET VE SANAYİ A.Ş.	ADEL
104	ADESE ALIŞVERİŞ MERKEZLERİ TİCARET A.Ş.	ADESE
105	AFYON ÇİMENTO SANAYİ T.A.Ş.	AFYON
106	ATAKULE GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	AGYO
107	AKENERJİ ELEKTRİK ÜRETİM A.Ş.	AKENR
108	AKFEN GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	AKFGY
109	AKMERKEZ GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	AKMGY
110	AKSU ENERJİ VE TİCARET A.Ş.	AKSUE
111	AKDENİZ YATIRIM HOLDİNG A.Ş.	AKYHO
112	ALTINYAĞ MADENCİLİK VE ENERJİ YATIRIMLARI SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	ALMAD
113	ANEL ELEKTRİK PROJE TAAHHÜT VE TİCARET A.Ş.	ANELE
114	ANADOLU HAYAT EMEKLİLİK A.Ş.	ANHYT
115	ANADOLU ANONİM TÜRK SİGORTA ŞİRKETİ	ANSGR
116	ARSAN TEKSTİL TİCARET VE SANAYİ A.Ş.	ARSAN
117	ARTI YATIRIM HOLDİNG A.Ş.	ARTI
118	ANADOLU ISUZU OTOMOTİV SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	ASUZU
119	ATA GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	ATAGY

120	AKIN TEKSTİL A.Ş.	ATEKS
121	ATLAS MENKUL KIYMETLER YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	ATLAS
122	ATLANTİS YATIRIM HOLDİNG A.Ş.	ATSYH
123	AVRASYA GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	AVGYO
124	AVRUPA YATIRIM HOLDİNG A.Ş.	AVHOL
125	AVİVASA EMEKLİLİK VE HAYAT A.Ş.	AVISA
126	A.V.O.D. KURUTULMUŞ GIDA VE TARIM ÜRÜNLERİ SANAYİ TİCARET A.Ş.	AVOD
127	AVRASYA PETROL VE TURİSTİK TESİSLER YATIRIMLAR A.Ş.	AVTUR
128	ALTIN YUNUS ÇEŞME TURİSTİK TESİSLER A.Ş.	AYCES
129	AYEN ENERJİ A.Ş.	AYEN
130	AYES ÇELİK HASIR VE ÇİT SANAYİ A.Ş.	AYES
131	BAK AMBALAJ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	BAKAB
132	BALATACILAR BALATACILIK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	BALAT
133	BANVİT BANDIRMA VİTAMİNLİ YEM SANAYİİ A.Ş.	BANVT
134	BAŞTAŞ BAŞKENT ÇİMENTO SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	BASCM
135	BAYRAK EBT TABAN SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	BAYRK
136	BERA HOLDING	BERA
137	BEYAZ FİLO OTO KİRALAMA A.Ş.	BEYAZ
138	BOSCH FREN SİSTEMLERİ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	BFREN
139	BEŞİKTAŞ FUTBOL YATIRIMLARI SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	BJKAS
140	BİLİCİ YATIRIM SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	BLCYT
141	BANTAŞ BANDIRMA AMBALAJ SANAYİ TİCARET A.Ş.	BNTAS
142	BOSSA TİCARET VE SANAYİ İŞLETMELERİ T.A.Ş.	BOSSA
143	BİRKO BİRLEŞİK KOYUNLULULAR MENSUCAT TİCARET VE SANAYİ A.Ş.	BRKO

144	BERKOSAN YALITIM VE TECRİT MADDELERİ ÜRETİM VE TİCARET A.Ş.	BRKSN
145	BİRLİK MENSUCAT TİCARET VE SANAYİ İŞLETMESİ A.Ş.	BRMEN
146	BORUSAN YATIRIM VE PAZARLAMA A.Ş.	BRYAT
147	BATISÖKE SÖKE ÇİMENTO SANAYİİ T.A.Ş.	BSOKE
148	BATIÇİM BATI ANADOLU ÇİMENTO SANAYİİ A.Ş.	BTCIM
149	BURÇELİK VANA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	BURCE
150	BURÇELİK VANA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	BURVA
151	CASA EMTİA PETROL KİMYEVİ VE TÜREVLERİ SANAYİ TİCARET A.Ş.	CASA
152	ÇELİK HALAT VE TEL SANAYİİ A.Ş.	CELHA
153	ÇEMAŞ DÖKÜM SANAYİ A.Ş.	CEMAS
154	CEO EVENT MEDYA A.Ş.	CEOEM
155	ÇİMBETON HAZIRBETON VE PREFABRİK YAPI ELEMANLARI SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	CMBTN
156	CIMENTAS	CMENT
157	COSMOS YATIRIM HOLDİNG A.Ş.	COSMO
158	CREDITWEST FAKTORİNG A.Ş.	CRDFA
159	CARREFOURSA CARREFOUR SABANCI TİCARET MERKEZİ A.Ş.	CRFSA
160	ÇUHADAROĞLU METAL SANAYİ VE PAZARLAMA A.Ş.	CUSAN
161	DAGI YATIRIM HOLDİNG A.Ş.	DAGHL
162	DAGI GİYİM SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	DAGI
163	DARDANEL ÖNENTAŞ GIDA SANAYİ A.Ş.	DARDL
164	DENGE YATIRIM HOLDİNG A.Ş.	DENGE
165	DERLÜKS DERİ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	DERAS
166	DERİMOD KONFEKSİYON AYAKKABI DERİ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	DERIM
167	DESA DERİ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	DESA
168	DESPEC BİLGİSAYAR PAZARLAMA VE TİCARET A.Ş.	DESPC
169	DATAGATE BİLGİSAYAR MALZEMELERİ TİCARET A.Ş.	DGATE
170	DOĞUŞ GAYRİMENKUL YATIRIM	DGGYO

	ORTAKLIĞI A.Ş.	
171	DOĞTAŞ KELEBEK MOBİLYA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	DGKLB
172	DİRİTEKS DİRİLİŞ TEKSTİL SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	DIRIT
173	DİTAŞ DOĞAN YEDEK PARÇA İMALAT VE TEKNİK A.Ş.	DITAS
174	DEMİSAŞ DÖKÜM EMAYE MAMÜLLERİ SANAYİ A.Ş.	DMSAS
175	DİNAMİK ISI MAKİNA YALITIM MALZEMELERİ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	DNISI
176	DOĞAN BURDA DERGİ YAYINCILIK VE PAZARLAMA A.Ş.	DOBUR
177	DOĞUSAN BORU SANAYİİ VE TİCARET A.Ş.	DOGUB
178	DÖKTAŞ DÖKÜMCÜLÜK TİCARET VE SANAYİ A.Ş.	DOKTA
179	DURAN DOĞAN BASIM VE AMBALAJ SANAYİ A.Ş.	DURDO
180	DYO BOYA FABRİKALARI SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	DYOBY
181	DENİZ GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	DZGYO
182	ECZACIBAŞI YATIRIM HOLDİNG ORTAKLIĞI A.Ş.	ECZYT
183	EDİP GAYRİMENKUL YATIRIM SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	EDIP
184	EGE GÜBRE SANAYİİ A.Ş.	EGGUB
185	EGE PROFİL TİCARET VE SANAYİ A.Ş.	EGPRO
186	EGE SERAMİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	EGSER
187	EKİZ KİMYA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	EKIZ
188	EMEK ELEKTRİK ENDÜSTRİSİ A.Ş.	EMKEL
189	EMİNİŞ AMBALAJ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	EMNIS
190	EGEPLAST EGE PLASTİK TİCARET VE SANAYİ A.Ş.	EPLAS
191	ERBOSAN ERCİYAS BORU SANAYİİ VE TİCARET A.Ş.	ERBOS
192	ERSU MEYVE VE GIDA SANAYİ A.Ş.	ERSU

193	ESCORT TEKNOLOJİ YATIRIM A.Ş.	ESCOM
194	ESENBOĞA ELEKTRİK ÜRETİM A.Ş.	ESEN
195	ETİLER GIDA VE TİCARİ YATIRIMLAR SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	ETILR
196	EURO TREND YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	ETYAT
197	EURO YATIRIM HOLDİNG A.Ş.	EUHOL
198	EURO KAPİTAL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	EUKYO
199	EURO MENKUL KIYMET YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	EUYO
200	FADE GIDA YATIRIM SANAYİ TİCARET A.Ş.	FADE
201	FENERBAHÇE FUTBOL A.Ş.	FENER
202	FLAP KONGRE TOPLANTI HİZMETLERİ OTOMOTİV VE TURİZM A.Ş.	FLAP
203	FEDERAL-MOGUL İZMİT PİSTON VE PİM ÜRETİM TESİSLERİ A.Ş.	FMIZP
204	FONET BİLGİ TEKNOLOJİLERİ A.Ş.	FONET
205	FORMET ÇELİK KAPI SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	FORMT
206	FRİGO-PAK GIDA MADDELERİ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	FRIGO
207	GARANTİ FAKTORİNG A.Ş.	GARFA
208	GEDİK YATIRIM MENKUL DEĞERLER A.Ş.	GEDİK
209	GEDİZ AMBALAJ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	GEDZA
210	GENTAŞ DEKORATİF YÜZEYLER SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	GENTS
211	GERSAN ELEKTRİK TİCARET VE SANAYİ A.Ş.	GEREL
212	GLOBAL MENKUL DEĞERLER A.Ş.	GLBMD
213	GÜLER YATIRIM HOLDİNG A.Ş.	GLRYH
214	GLOBAL YATIRIM HOLDİNG A.Ş.	GLYHO
215	GÖLTAŞ GÖLLER BÖLGESİ ÇİMENTO SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	GOLTS
216	GARANTİ YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	GRNYO
217	GSD DENİZCİLİK GAYRİMENKUL İNŞAAT SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	GSDDE
218	GALATASARAY SPOR TİF SİNAİ VE TİCARİ YATIRIMLAR A.Ş.	GSRAY
219	HATEKS HATAY TEKSTİL İŞLETMELERİ	HATEK

	A.Ş.	
220	HEDEF GİRİŞİM SERMAYESİ YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	HDFGS
221	HUB GİRİŞİM SERMAYESİ YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	HUBVC
222	HÜRRİYET GAZETECİLİK VE MATBAACILIK A.Ş.	HURGZ
223	ICBC TURKEY BANK A.Ş.	ICBCT
224	İDEALİST DANIŞMANLIK A.Ş.	IDEAS
225	İDEALİST GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	IDGYO
226	IŞIKLAR ENERJİ VE YAPI HOLDİNG A.Ş.	IEYHO
227	İHLAS EV ALETLERİ İMALAT SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	IHEVA
228	İHLAS GAZETECİLİK A.Ş.	IHGZT
229	İHLAS HOLDİNG A.Ş.	IHLAS
230	İHLAS GAYRİMENKUL PROJE GELİŞTİRME VE TİCARET A.Ş.	IHLGM
231	İHLAS YAYIN HOLDİNG A.Ş.	IHYAY
232	İINFO YATIRIM MENKUL DEĞERLER A.Ş.	INFO
233	İNTEMA İNŞAAT VE TESİSAT MALZEMELERİ YATIRIM VE PAZARLAMA A.Ş.	INTEM
234	INVEO YATIRIM HOLDİNG	INVEO
235	İŞBİR HOLDİNG A.Ş.	ISBIR
236	TÜRKİYE İŞ BANKASI A.Ş. (A)	ISATR
237	TÜRKİYE İŞ BANKASI A.Ş. (B)	ISBTR
238	İŞ GİRİŞİM SERMAYESİ YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	ISGSY
239	TÜRKİYE İŞ BANKASI A.Ş. (KUR.)	ISKUR
240	İŞ YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	ISYAT
241	İTTİFAK HOLDİNG A.Ş.	ITTFH
242	İZMİR FIRÇA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	IZFAS
243	İZMİR DEMİR ÇELİK SANAYİ A.Ş.	IZMDC
244	İZ HAYVANCILIK TARIM VE GIDA SANAYİ TİCARET A.Ş.	IZTAR
245	JANTSA JANT SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	JANTS
246	KAPLAMİN AMBALAJ SANAYİ VE TİCARET	KAPLM

	A.Ş.	
247	KARSAN OTOMOTİV SANAYİİ VE TİCARET A.Ş.	KARSN
248	KATMERCİLER ARAÇ ÜSTÜ EKİPMAN SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	KATMR
249	KENT GIDA MADDELERİ SANAYİİ VE TİCARET A.Ş.	KENT
250	KERVANSARAY YATIRIM HOLDİNG A.Ş.	KERNV
251	KAFEİN YAZILIM HİZMETLERİ TİCARET A.Ş.	KFEIN
252	KİLER GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	KLGYO
253	KLİMASAN KLİMA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	KLMSN
254	TÜRKİYE KALKINMA VE YATIRIM BANKASI A.Ş.	KLNMA
255	KONFRUT GIDA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	KNFRT
256	KONTROLMATİK TEKNOLOJİ ENERJİ VE MÜHENDİSLİK A.Ş.	KONTR
257	KONYA ÇİMENTO SANAYİİ A.Ş.	KONYA
258	KARDEMİR KARABÜK DEMİR ÇELİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş. (A)	KRDMA
259	KARDEMİR KARABÜK DEMİR ÇELİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş. (B)	KRDMB
260	KÖRFEZ GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	KRGYO
261	KRON TELEKOMÜNİKASYON HİZMETLERİ A.Ş.	KRONT
262	KRİSTAL KOLA VE MEŞRUBAT SANAYİ TİCARET A.Ş.	KRSTL
263	KARSU TEKSTİL SANAYİİ VE TİCARET A.Ş.	KRTEK
264	KERVAN GIDA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	KRVGD
265	KUŞTUR KUŞADASI TURİZM ENDÜSTRİ A.Ş.	KSTUR
266	KÜTAHYA PORSELEN SANAYİ A.Ş.	KUTPO
267	KUYUMCUKENT GAYRİMENKUL YATIRIMLARI A.Ş.	KUYAS
268	LİDER FAKTÖRİNG A.Ş.	LIDFA

269	LİNK BİLGİSAYAR SİSTEMLERİ YAZILIMI VE DONANIMI SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	LINK
270	LOKMAN HEKİM ENGÜRÜSAĞ SAĞLIK, TURİZM, EĞİTİM HİZMETLERİ VE İNŞAAT TAAHHÜT A.Ş.	LKMNH
271	LÜKS KADİFE TİCARET VE SANAYİİ A.Ş.	LUKSK
272	MARMARİS ALTINYUNUS TURİSTİK TESİSLER A.Ş.	MAALT
273	MAKİNA TAKİM ENDÜSTRİSİ A.Ş.	MAKTK
274	MARKA YATIRIM HOLDİNG A.Ş.	MARKA
275	MARTI OTEL İŞLETMELERİ A.Ş.	MARTI
276	MEGA POLİETİLEN KÖPÜK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	MEGAP
277	MEPET METRO PETROL VE TESİSLERİ SANAYİ TİCARET A.Ş.	MEPET
278	MERİT TURİZM YATIRIM VE İŞLETME A.Ş.	MERIT
279	MERKO GIDA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	MERKO
280	METRO TİCARİ VE MALİ YATIRIMLAR HOLDİNG A.Ş.	METRO
281	METEMTUR OTELCİLİK VE TURİZM İŞLETMELERİ A.Ş.	METUR
282	MİLPA TİCARİ VE SİNAİ ÜRÜNLER PAZARLAMA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	MİPAZ
283	MMC SANAYİ VE TİCARİ YATIRIMLAR A.Ş.	MMCAS
284	MENDERES TEKSTİL SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	MNDRS
285	MARTI GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	MRGYO
286	MARSHALL BOYA VE VERNİK SANAYİİ A.Ş.	MRSHL
287	MİSTRAL GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	MSGYO
288	METRO YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	MTRYO
289	MAZHAR ZORLU HOLDİNG A.Ş.	MZHLD
290	NATUREL YENİLENEBİLİR ENERJİ TİCARET A.Ş.	NATEN
291	NİĞBAŞ NİĞDE BETON SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	NIBAS

292	NUROL GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	NUGYO
293	NUH ÇİMENTO SANAYİ A.Ş.	NUHCM
294	OLMUKSAN INTERNATIONAL PAPER AMBALAJ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	OLMIP
295	ORGE ENERJİ ELEKTRİK TAAHHÜT A.Ş.	ORGE
296	ORMA ORMAN MAHSULLERİ İNTEGRE SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	ORMA
297	OSMANLI YATIRIM MENKUL DEĞERLER A.Ş.	OSMEN
298	OSTİM ENDÜSTRİYEL YATIRIMLAR VE İŞLETME A.Ş.	OSTIM
299	OYAK YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	OYAYO
300	OYLUM SİNAİ YATIRIMLAR A.Ş.	OYLUM
301	ÖZBAL ÇELİK BORU SANAYİ TİCARET VE TAAHHÜT A.Ş.	OZBAL
302	ÖZDERİCİ GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	OZGYO
303	ÖZERDEN PLASTİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	OZRDN
304	PANORA GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	PAGYO
305	PAMUKOVA YENİLENEBİLİR ELEKTRİK ÜRETİM A.Ş.	PAMEL
306	PAPİLON SAVUNMA-GÜVENLİK SİSTEMLERİ BİLİŞİM MÜHENDİSLİK HİZMETLERİ İTHALAT İHRACAT SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	PAPIL
307	PARSAN MAKİNA PARÇALARI SANAYİİ A.Ş.	PARSN
308	PERA GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	PEGYO
309	PEKER GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	PEKGY
310	PENGUEN GIDA SANAYİ A.Ş.	PENGD
311	PINAR SU VE İÇECEK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	PINSU
312	PLASTİKKART AKILLI KART İLETİŞİM	PKART

	SİSTEMLERİ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	
313	PETROKENT TURİZM A.Ş.	PKENT
314	POLİSAN HOLDİNG A.Ş.	POLHO
315	POLİTEKNİK METAL SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	POLTK
316	TÜRK PRYSMIAN KABLO VE SİSTEMLERİ A.Ş.	PRKAB
317	PARK ELEKTRİK ÜRETİM MADENCİLİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş. PARK ELEKTRİK ÜRETİM MADENCİLİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	PRKME
318	PRİZMA PRES MATBAACILIK YAYINCILIK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	PRZMA
319	PERGAMON STATUS DIŞ TİCARET A.Ş.	PSDTC
320	QNB FİNANSBANK A.Ş.	QNBFB
321	QNB FİNANS FİNANSAL KİRALAMA A.Ş.	QNBFL
322	RAL YATIRIM HOLDİNG A.Ş.	RALYH
323	RAY SİGORTA A.Ş.	RAYSG
324	RHEA GİRİŞİM SERMAYESİ YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	RHEAG
325	RODRİGO TEKSTİL SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	RODRG
326	ROYAL HALI İPLİK TEKSTİL MOBİLYA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	ROYAL
327	RTA LABORATUVARLARI BİYOLOJİK ÜRÜNLER İLAÇ VE MAKİNE SANAYİ TİCARET A.Ş.	RTALB
328	REYSAŞ GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	RYGYO
329	REYSAŞ TAŞIMACILIK VE LOJİSTİK TİCARET A.Ş.	RYSAS
330	SAFKAR EGE SOĞUTMACILIK KLİMA SOĞUK HAVA TESİSLERİ İHRACAT İTHALAT SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	SAFKR
331	SARAY MATBAACILIK KAĞITÇILIK KIRTASIYECİLİK TİCARET VE SANAYİ A.Ş.	SAMAT
332	SAN-EL MÜHENDİSLİK ELEKTRİK TAAHHÜT SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	SANEL

333	SANİFOAM SÜNGER SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	SANFM
334	SANKO PAZARLAMA İTHALAT İHRACAT A.Ş.	SANKO
335	SARKUYSAN ELEKTROLİTİK BAKIR SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	SARKY
336	SAY YENİLENEBİLİR ENERJİ EKİPMANLARI SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	SAYAS
337	ŞEKER FİNANSAL KİRALAMA A.Ş.	SEKFK
338	SEKURO PLASTİK AMBALAJ SANAYİ A.Ş.	SEKUR
339	SELÇUK GIDA ENDÜSTRİ İHRACAT İTHALAT A.Ş.	SELGD
340	SERVE FİLM PRODÜKSİYON EĞLENCE A.Ş.	SERVE
341	SEYİTLER KİMYA SANAYİ A.Ş.	SEYKM
342	SİLVERLINE ENDÜSTRİ VE TİCARET A.Ş.	SILVR
343	SÖKTAŞ TEKSTİL SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	SKTAS
344	SMARTİKS YAZILIM A.Ş.	SMART
345	SİNPAŞ GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	SNGYO
346	SENKRON GÜVENLİK VE İLETİŞİM SİSTEMLERİ A.Ş.	SNKRN
347	SÖNMEZ PAMUKLU SANAYİİ A.Ş.	SNPAM
348	SODAŞ SODYUM SANAYİİ A.Ş.	SODSN
349	SÖNMEZ FİLAMENT SENTETİK İPLİK VE ELYAF SANAYİ A.Ş.	SONME
350	SERVET GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	SRVGY
351	SUMAŞ SUNİ TAHTA VE MOBİLYA SANAYİ A.Ş.	SUMAS
352	TAÇ TARIM ÜRÜNLERİ HAYVANCILIK GIDA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	TACTR
353	TÜRK TUBORG BİRA VE MALT SANAYİİ A.Ş.	TBORG
354	TREND GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	TDGYO
355	TEK-ART İNŞAAT TİCARET TURİZM SANAYİ VE YATIRIMLAR A.Ş.	TEKTU
356	TGS DIŞ TİCARET A.Ş.	TGSAS

357	MONDİ TİRE KUTSAN KAĞIT VE AMBALAJ SANAYİ A.Ş.	TIRE
358	TEKNOSA İÇ VE DIŞ TİCARET A.Ş.	TKNSA
359	TAZE KURU GIDA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	TKURU
360	TRABZON LİMAN İŞLETMECİLİĞİ A.Ş.	TLMAN
361	TEMAPOL POLİMER PLASTİK VE İNŞAAT SANAYİ TİCARET A.Ş.	TMPOL
362	TURCAS PETROL A.Ş.	TRCAS
363	TSKB GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	TSGYO
364	TRABZONSPOR SPORİF YATIRIM VE FUTBOL İŞLETMECİLİĞİ TİCARET A.Ş.	TSPOR
365	TUĞÇELİK ALÜMİNYUM VE METAL MAMÜLLERİ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	TUCLK
366	TUKAŞ GIDA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	TUKAS
367	TÜRKER PROJE GAYRİMENKUL VE YATIRIM GELİŞTİRME A.Ş.	TURGG
368	UFUK YATIRIM YÖNETİM VE GAYRİMENKUL A.Ş.	UFUK
369	ULAŞLAR TURİZM YATIRIMLARI VE DAYANIKLI TÜKETİM MALLARI TİCARET PAZARLAMA A.Ş.	ULAS
370	ULUSOY ELEKTRİK İMALAT TAAHHÜT VE TİCARET A.Ş.	ULUSE
371	ULUSOY UN SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	ULUUN
372	UMPAŞ HOLDİNG A.Ş.	UMPAS
373	UŞAK SERAMİK SANAYİ A.Ş.	USAK
374	UTOPYA TURİZM İNŞAAT İŞLETMECİLİK TİCARET A.Ş.	UTPYA
375	UZERTAŞ BOYA SANAYİ TİCARET VE YATIRIM A.Ş.	UZERB
376	VAKIF FİNANSAL KİRALAMA A.Ş.	VAKFN
377	VAKKO TEKSTİL VE HAZIR GİYİM SANAYİ İŞLETMELERİ A.Ş.	VAKKO
378	VANET GIDA SANAYİ İÇ VE DIŞ TİCARET A.Ş.	VANGD
379	VERUSATURK GİRİŞİM SERMAYESİ	VERTU

	YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	
380	VERUSA HOLDİNG A.Ş.	VENUS
381	VESTEL ELEKTRONİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	VESTL
382	VAKIF MENKUL KIYMET YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	VKFO
383	VAKIF GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	VKGYO
384	VİKİNG KAĞIT VE SELÜLOZ A.Ş.	VKING
385	YAPRAK SÜT VE BESİ ÇİFTLİKLERİ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	YAPRK
386	YAYLA ENERJİ ÜRETİM TURİZM VE İNŞAAT TİCARET A.Ş.	YAYLA
387	YİBİTAŞ YOZGAT İŞÇİ BİRLİĞİ İNŞAAT MALZEMELERİ TİCARET VE SANAYİ A.Ş.	YBTAS
388	YEŞİL YATIRIM HOLDİNG A.Ş.	YESIL
389	YENİ GİMAT GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	YGGYO
390	YEŞİL GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	YGYO
391	YAPI KREDİ KORAY GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	YKGYO
392	YÜKSELEN ÇELİK A.Ş.	YKSLN
393	YONGA MOBİLYA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	YONGA
394	YÜNŞA YÜNLÜ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	YUNSA
395	YEŞİL YAPI ENDÜSTRİSİ A.Ş.	YYAPI

4. SONUÇ

Finansal okuryazarlık önemi her geçen gün artan bir kavramdır. Kişilerin bireysel harcama ve yatırımlarını en rasyonel şekilde yapabilmeleri finansal okuryazarlık düzeylerinin güçlü olmasına bağlıdır.

Sadece şirket yöneticilerinin veya şirketin finans/ekonomi/pazarlama departmanlarında çalışanlarının finansal okuryazarlık düzeylerinin yüksek olması gerektiği inancı eskide kalmıştır. Artık bireysel anlamda ev ekonomisi yönetimi de dahil olmak üzere, herkesin asgari düzeyde de olsa finansal bilgilere sahip olması gereken bir dönem yaşanmaktadır. Bu sebeple herkes finansal okuryazarlık seviyesini artırmak zorundadır.

Bu çalışmada özellikle meslek yüksekokul öğrencilerinin finansal okuryazarlık konusu hakkında asgari seviyede bilgi sahibi olmaları amaçlanmıştır. Yatırım yaparken de, borçlanırken de en verimli kararlar alabilmeleri için temel finansal konular hakkında kısa bilgilendirmeler yapılmıştır. Yatırım araçları olan döviz, altın ve hisse senetleri hakkında kısa bilgiler verilip ilgili emtiaların fiyat değişimleri grafiklerle ayrıntılı incelenmiştir. Bu incelemeler yapılırken her emtia için milli para birimimiz ve dolar cinsinden iki farklı grafik incelenmiştir. Yabancı takas oranları ve bu oranın hisse senedi piyasasına etkisi de incelenen bir başka konudur. Yatırım yaparken en doğru zamanda en doğru emtiaya para bağlamanın önemi incelenen her şirket özelinde dile getirilmiştir. Yanlış zamanda yanlış emtiaya yapılan bir yatırımın bir çok fırsatı kaçırmaya sebep olduğu da örnekler üzerinden anlatılmaya çalışılmıştır. Aynı yatırım aracını, aynı yıl içinde farklı seviyelerden alan yatırımcıların nasıl farklı kazançlar sağladığı da birçok örnekte ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.

2020 yılı dünya borsaları açısından da Borsa İstanbul açısından da olumlu geçmiştir. Özellikle Mart ayında dünya genelinde yaşanan güçlü satışlarda panik olmadan satış yapmayan yatırımcılar, kısa zamanda “V” şeklindeki toparlanmadan dolayı ciddi kar elde etmişlerdir. Yatırım yaparken parasının tamamını emtiaya bağlamamış, kenarda nakitte bekleyen yatırımcılar ise Mart ayındaki bu düşüşte çok düşük seviyelerden hisse senedi alabilmiş ve çok kısa bir zamanda inanılmaz getiriler elde edebilmişlerdir.

Bir yatırımcının bir emtiayı alırken yapması gereken öncelikli iş; planlamadır! Almış olduğu emtiayı ne kadar zaman elinde bulunduracak, hangi seviyeye yükselirse “kar al” yapacak, hangi seviyeye düşerse “zarar kes” yoluna gidecek bunların planlaması önceden yapılmalıdır. Elbette piyasada fırsatlar bitmeyecektir. Duygularıyla değil, mantığıyla hareket eden yatırımcılar uzun vadede daima kazananlar olacaktır. Bu çalışmada piyasaların yatırımcıya her zaman alış ve satış için bir şans verdiği de örnekler üzerinden incelenmiştir. Faydalı olması dileğiyle...

KAYNAKÇA

- Ağırman E. ve Akyol Ő. (2019). *Finansal Okuryazarlık İ.İ.B.F. Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma* , Bursa: Ekin Yayınları.
- Alkaya A. , Yağlı İ. (2015). *Finansal Okuryazarlık – Finansal Bilgi, Davranış ve Tutum: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İ.İ.B.F. Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama*. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8(40), 585-599.
- Atkinson, Adele ve Flore A. Messy; (2012).*Measuring Financial Literacy-Results of the OECD / International Network on Financial Education (INFE) Pilot Study*, <http://www.oecd-library.org/> , Erişim Tarihi: 17.04.2014.
- Bocutoğlu, E. (2009). *Makro İktisat Teoriler ve Politikalar*, Ankara: Ekin Kitabevi.
- Çakırer, M.A. (2019). *Finansal Okuryazarlık*,Bursa: Ekin Yayınları.
- Gökmen, H. (2012). *Finansal Okuryazarlık*, İstanbul: Hiperlink Yayınları.
- Hastings, J. S. ; Madrian, B.C. ve William L.S. (2013).*Financial Literacy, Financial Education and Economic Outcomes*, Annual Review of Economics, 5(1):347-373.
- İçke, B.T. (2017). *Finansal Okuryazarlık / Finansın Dilinden Anlıyor muyuz?*, İstanbul: Beta Yayınları.
- Karakayalı, H. (2005). *Makro Ekonomi*, İzmir: Emek Kitabevi.
- Karataş, Ç. (2017). *Finansal Okuryazarlığın Geliştirilmesinde Merkez Bankalarının Rolü ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası İçin Bir Deđerlendirme*, (Uzman Yeterlilik Tezi), Türkiye

Cumhuriyet Merkez Bankası İletişim ve Dış İlişkiler
Müdürlüğü, Ankara.

Lusardi, Annamaria ve Mitchell, Olivia S. , (2010), How Ordinary
Consumers Make Complex .economic Decisions: Financial
Literacy and Retirement Readiness, CFS Working Paper No:
2010/11.

Mandell, Lewis (2008). *Financial Education in High School.
Overcoming the Saving Slump: How to Increase the
Effectiveness of Financial Education and Saving Programs.*,
Ed. A. Lusardi. Chicago: University of Chicago Press: 257-279.

Remund, D.L. (2010). *Financial literacy explicated: the case for a
clearer definition in an increasingly complex economy.*
The Journal of Consumer Affairs, 44(2), 276-295.

Sarıgül, H. (2019). *A'dan Z'ye Finansal Okuryazarlık*, İstanbul: Der
Yayımları.

www.borsaistanbul.com

<https://www.fo-der.org>

www.foy.tbb.org.tr

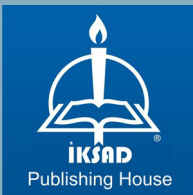
www.kap.org.tr

www.milliyet.com.tr

<https://www.tuik.gov.tr>

www.tradingView.com

<https://www.qnbfi.com>

ISBN: 978-625-7687-61-4